

**Jaunimo politikos įgyvendinimo ataskaita ir rekomendacijos
dėl jaunimo politikos įgyvendinimo**

Vilnius 2023 m.

Turinys

Įvadas

Įvadas.....	3
I DALIS. REKOMENDACIJOS DĖL JAUNIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMO	4
II DALIS. ESAMOS SITUACIJOS IR INSTITUCIJŲ PAGAL KOMPETENCIJĄ ATLIKTŲ VEIKSMŲ ĮGYVENDINANT REKOMENDACIJAS ANALIZĖ.....	7
1. ESAMA SITUACIJA/PAGRINDINIAI JAUNIMO POLITIKOS IŠŠŪKIAI.....	7
2. ŠMSM.....	11
3. SAM	14
4. EIM	17
5. VRM	18
5. ŽŪM.....	19
6. FM.....	20
7. KAM	21
8. URM	21
9. UŽT.....	22
10. JRA	23
11. Savivaldybės	28
III DALIS. SIŪLYMAI DĖL TOLESNIO REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO	29

Įvadas

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymo Nr. IX-1871 3 straipsnio 6 dalimi, 2022 m. gegužės mėn. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su Jaunimo reikalų agentūra parengė Jaunimo politikos įgyvendinimo rekomendacijas (toliau – Rekomendacijos) ir teikia jas Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Rekomendacijos buvo parengtos atsižvelgiant į 2022 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybei teiktų rekomendacijų įgyvendinimo rezultatus bei vadovaujantis Lietuvos jaunimo problematikos 2020 m. tyrimo (toliau - Jaunimo problematikos tyrimas) išvadomis bei rekomendacijomis, kitais tyrimais, analizėmis, studijomis ar duomenimis, kuriuose jaunimas yra tikslinė grupė ar viena iš tikslinių grupių, taip pat valstybės institucijų pateikta informacija kokias priemones, veiklas arba projektus pagal kompetenciją jos įgyvendina, kurie yra skirti jaunų žmonių poreikiams tenkinti arba spręsti jaunimui aktualius klausimus. Rekomendacijos buvo suderintos su šiais socialiniais partneriais: Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga, Jaunimo reikalų taryba, Lietuvos jaunimo darbuotojų asociacija, Lietuvos atvirųjų jaunimo centrų asociacija, Tarpžinybiniu ekspertų tinklu prie Jaunimo reikalų agentūros, Jaunimo tyrėjų tinklu.

Rekomendacijose nagrinėjamos šios jauniems žmonėms aktualios sritys:

- Jaunų žmonių kvalifikacijos tobulinimas ir jų ekonominis užimtumas;
- Jaunimo socialinių ryšių kūrimas ir palaikymas;
- Jaunimo autonomiškumas;
- Jaunimo verslumas ir verslumo skatinimas;
- Jaunimo pilietinis ir politinis dalyvavimas;
- Jaunimo fizinė ir psichikos sveikata (įskaitant jaunimo lytiškumo ugdymą);
- Informacinių technologijų ir realaus bendravimo derinimas.

Šios sritys suformuluotos atsižvelgiant į Jaunimo problematikos tyrimo rezultatus, įvairių kitų tyrimų, studijų duomenis.

2022 m. liepos mėnesį bei 2023 m. vasario – kovo mėnesiais Socialinės apsaugos ir darbo ministerija komunikavo su institucijomis bei įstaigomis, pagal kompetenciją atsakingomis už įvairių Rekomendacijų punktų įgyvendinimą, prašydama pateikti informaciją apie tai, kokius veiksmus institucijos įgyvendino arba planuoja įgyvendinti, atsižvelgdamos į joms pateiktas rekomendacijas. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su Jaunimo reikalų agentūra išnagrinėjusi institucijų bei įstaigų pateiktą informaciją ir papildomus duomenis, teikia apžvalgą bei išvadas dėl 2022 m. jaunimo politikos rekomendacijų įgyvendinimo bei siūlymus 2023 m.

Dokumentą sudaro 3 dalys:

I dalį sudaro 2022 m. parengtos Rekomendacijos, kurios buvo taip pat išsiųstos pagal kompetenciją už atitinkamas politikos sritis atsakingoms valstybės institucijoms bei įstaigoms. Rekomendacijos buvo parengtos ir suderintos su jaunimo atstovais ir aukščiau minėtais socialiniais partneriais.

II dalį sudaro esamos situacijos / pagrindinių jaunimo politikos iššūkių analizė bei institucijų ir įstaigų, kurioms buvo adresuotos Rekomendacijos pateikta informacija apie šių Rekomendacijų įgyvendinimą 2022 m.

III dalį sudaro siūlymai, suformuluoti atsižvelgiant į I ir II dalyje pateiktą informaciją, kuriais siekiama užtikrinti tolesnį Rekomendacijų įgyvendinimą 2023 m.

I DALIS. REKOMENDACIJOS DĖL JAUNIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMO

Jaunimo kvalifikacijos tobulinimo ir užimtumo srityje:

1. Užtikrinti praktinių įgūdžių ugdymo programų jaunimui diegimą ir plėtrą Lietuvos savivaldybėse, kuriomis siekiama palydėti jauną žmogų įsidarbinimo procese (Jaunimo reikalų agentūra (toliau - JRA), savivaldybės);
2. Didinti stažuočių programų įvairovę, kurių metu jauniems žmonėms būtų galima įgyti darbinių įgūdžių (Užimtumo tarnyba prie LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - UŽT));
3. Didinti įgyvendinamų priemonių įvairovę, sudarant sąlygas jaunimui persikvalifikuoti, atsižvelgiant į atskirų jaunimo grupių poreikius (UŽT, Probacijos tarnyba);
4. Įsivertinti galimybes viešojo sektoriaus įstaigose diegti bei plėtoti supervizijų paslaugas darbuotojams iki 29 m. amžiaus bei rekomenduoti tokią praktiką taikyti privačiame bei nevyriausybiname sektoriuose (Vidaus reikalų ministerija (toliau - VRM), Viešojo valdymo agentūra (toliau - VVA), Ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau - EIM));
5. Plėtoti atvejo vadybos principu grįstas karjeros planavimo ir profesinio orientavimo paslaugas, nukreiptas į moksleiviško amžiaus jaunimą, siekiant jam padėti pasirinkti darbo rinkoje paklausias specialybes ir vystyti joms reikalingas kompetencijas, ypatingą dėmesį skiriant jaunimui regionuose (JRA, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau - ŠMSM), Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras (toliau - LMNŠC));
6. Skatinti jaunimo pilietiškumą, užtikrinant įvairių savanoriškos veiklos programų plėtrą (JRA, ŠMSM, LMNŠC);
7. Didinti emocinės pagalbos žinomumą ir prieinamumą, vystant tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir siekiant užtikrinti individualizuotą jaunimo poreikius atitinkančių paslaugų teikimą (Sveikatos apsaugos ministerija (toliau - SAM));
8. Siekiant skatinti jaunus žmones rinktis gyvenamąją vietą ir / ar darbą regionuose, kurti patrauklias priemones ir sąlygas jų įsikūrimui, ir įsidarbinimui (EIM, Žemės ūkio ministerija (toliau - ŽŪM), VRM, savivaldybės).

Jaunimo socialinių ryšių kūrimo ir palaikymo srityje:

1. Užtikrinti patyčių prevencijos ir intervencijos programų mokyklose, skirtų kokybiško ir draugiško ryšio tarp moksleivių stiprinimui, diegimą ir rezultatų monitoringą (ŠMSM, SAM, savivaldybės);
2. Parengti bei įgyvendinti mokymų programas, skirtas mokyklų administracijai, pedagogams ir mokyklos bendruomenei, stiprinant jų įgūdžius tinkamai reaguoti į patyčias bei užtikrinti šių programų stebėseną (SAM, ŠMSM);
3. Plėtoti mokymų programas moksleiviams, skirtas lyčių lygybės stiprinimui ir smurto prevencijai (SAM, ŠMSM);
4. Inicijuoti ir finansuoti programas, skirtas bendraamžių švietėjų tinklų kūrimui ir plėtrai, kurios padėtų kurti bei stiprinti tarpusavio ryšius tarp jaunuolių (ŠMSM).

Būsto jaunimui srityje:

1. Įvertinti galimybes plėtoti mokesťines priemones, padedančias mažinti nuomojamo būsto kainas jauniems žmonėms (pvz. gyventojų pajamų mokesčio lengvata nuomojantiems būstą jaunoms šeimoms) (Finansų ministerija (toliau - FM));
2. Peržiūrėti LR Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjantiems jaunoms šeimoms įstatyme taikomus ribojimus įsigyjant pirmąjį būstą įvertinant galimybę praplėsti naudos gavėjų ratą, kuriems būtų taikomos lengvatos įsigyjant pirmąjį būstą (FM).

Jaunimo verslumo ir verslumo skatinimo srityje:

1. Didinti neformalaus ugdymo verslumo programų aprėptį, pritaikant programas skirtingo amžiaus jaunimo grupių poreikiams (ŠMSM, EIM, JRA);
2. Parengti kompleksinę metodinę ugdymo programą, skirtą švietimo darbuotojams dirbantiems formaliojo ir neformaliojo ugdymo srityse kvalifikacijos kėlimui jaunimo kūrybiškumo, antreprenerystės ir verslumo srityse (ŠMSM, EIM);
3. Plėtoti nuoseklų ir kryptingą vaikų ir jaunimo antreprenerystės ir verslumo ugdymą bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigose (ŠMSM, EIM).

Jaunimo pilietinio ir politinio dalyvavimo srityje:

1. Plėtoti politinio-pilietinio švietimo programas mokyklose, vaikų dienos centruose, atvirose jaunimo erdvėse ir centruose (JRA, ŠMSM);
2. Didinti programų, skirtų įtraukti jauną žmogų į sprendimų priėmimo, atstovavimo veiklas nacionaliniame ir savivaldos lygmenyse plėtrą (JRA, savivaldybės);
3. Užtikrinti, kad visose mokyklose ir profesinio ugdymo įstaigose būtų įsteigta moksleivių savivaldos kuratoriaus pareigybė¹ (ŠMSM);
4. Didinti jaunimo neformalaus ugdymo programų pasiūlą ir finansavimą, prioritetą teikiant programoms, susijusioms su pilietinių kompetencijų ugdymu (ŠMSM, JRA);
5. Įvertinti teisės aktus, reglamentuojančius karo prievolę ir parengti alternatyvios krašto apsaugos tarnybos reglamentavimo pasiūlymus, kuriais praplečiama galimybė atlikti alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą jauniems žmonėms, dėl įvairių priežasčių negalintiems atlikti karo prievolės (Krašto apsaugos ministerija, JRA);
6. Įvertinti galimybę pripažinti, kad pagal ES programą „Europos solidarumo korpusas“ tarptautinę savanorišką veiklą atliekantys jaunuoliai dalyvauja mokymosi programoje ir prilyginti juos analogiškam studentų statusui (ŠMSM, JRA);
7. Įvertinti galimybę, kad jaunuoliui, ketinančiam dalyvauti ES programos „Europos solidarumo korpusas“ savanoriškos veiklos projekte, kreipiantis dėl vizos išdavimo būtų pakankama pagrįsti, kad jo pragyvenimui per mėnesį bus skiriama 0,5 MMA, kaip ir kitiems užsieniečiams, ketinantiems studijuoti, mokytis, dalyvauti profesiniuose mokymuose, stažuotis, kelti kvalifikaciją (Užsienio reikalų ministerija (toliau - URM), VRM, ŠMSM, JRA);
8. Įvertinti galimybes, jaunuoliams, kurie yra pakviesti atlikti tarptautinę savanorišką veiklą pagal ES programą „Europos solidarumo korpusas“, supaprastinti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo tvarką bei panaikinti ar bent minimizuoti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo kainą (VRM, JRA, URM, ŠMSM).

Jaunimo fizinės ir psichikos sveikatos srityje:

1. Didinti sporto, fizinio aktyvumo, sveikos gyvensenos skatinimo programų, pagrįstų neformaliuoju ugdymu, pasiūlą jauniems žmonėms nuo 18 iki 29 m. (SAM, ŠMSM);
2. Plėsti savivaldybėse mokymų programas jaunuoliams (prioritetą skiriant, berniukams) savęs pažinimo, emocijų raiškos temomis (JRA, SAM, savivaldybės);
3. Didinti psichologinės pagalbos prieinamumą ir suteikiamų nemokamų konsultacijų skaičių, įskaitant nuotolinę psichologinę pagalbą ir pritaikant teikiamą pagalbą prie pažeidžiamų jaunimo grupių poreikių (SAM, JRA);
4. Sukurti psichikos sveikatos puoselėjimo programų jaunimui kokybės standartus, paremtus moksliniais tyrimais ir gerą patirtimi (SAM, JRA);

¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. lapkričio 3 d. įsakymas Nr. V-967 „Dėl pritarimo rekomendacijoms dėl asmens, vykdančio mokinių savivaldos kuratoriaus funkcijas, pareigų“ <https://www.moksleiviai.lt/wp-content/uploads/2021/02/ms-kuratoriaus-funkcijos.pdf>

5. Didinti moksleivių bei studentų psichikos sveikatos raštingumą ir psichologinį atsparumą ir savitarpio pagalbą, mažinti psichikos sveikatos ar kreipimosi į psichologus stigmą (SAM, JRA);
6. Įdiegti lytiškumo ugdymo programas bendrojo ugdymo, vaikų neformaliojo švietimo, jaunimo neformaliojo ugdymo programose bei darbo su jaunimu sistemoje (ŠMSM, JRA);
7. Plėtoti lytiškumo ugdymo paslaugas ir individualias konsultacijas jauniems žmonėms (JRA, savivaldybės);
8. Parengti ir įdiegti specializuotą ugdymo ir kvalifikacijos kėlimo programą specialistams, dirbantiems lytiškumo ugdymo klausimais (ŠMSM, SAM, JRA).

Informacinių technologijų ir realaus bendravimo derinimo srityje:

1. Stiprinti emocinės ir psichologinės pagalbos prieinamumą jaunimui, turinčiam priklausomybių nuo kompiuterinių žaidimų ir (ar) interneto (SAM, JRA).

II DALIS. ESAMOS SITUACIJOS IR INSTITUCIJŲ PAGAL KOMPETENCIJĄ ATLIKTŲ VEIKSMŲ ĮGYVENDINANT REKOMENDACIJAS ANALIZĖ

1. ESAMA SITUACIJA / PAGRINDINIAI JAUNIMO POLITIKOS IŠŠŪKIAI

Trūksta tolygiai išplėtos visoje Lietuvoje veikiančios profesinio orientavimo ir karjeros planavimo sistemos. Iki 2022 m. Lietuvoje veikė tik 1 regioninis karjeros centras Karjeras Alytuje (veikė nuo 2019 m.) 2022 m. sausio mėnesį visoje Lietuvoje pagal Užimtumo tarnybos ir Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro (LMNŠC) bendradarbiavimo sutartį įgyvendinant projektą „Kokybiškų karjeros paslaugų teikimas realioje ir virtualioje aplinkoje“ pradėjo veiklą 14 Regioninių karjeros centrų (RKC), kuriuose dirba 20 karjeros konsultantų ir 10 veiklinimo koordinatorių. 11 RKC veikla finansuojama projekto lėšomis, 3 RKC (Vilniaus, Utenos ir Mažeikių) veiklą pradėjo Užimtumo tarnybos iniciatyva, siekiant kuo didesnio teikiamų paslaugų prieinamumo visoje Lietuvos teritorijoje. Per 2022 metus RKC karjeros konsultantai suteikė informavimo ir konsultavimo paslaugų 42082 asmenims. RKC organizuojuose užsiėmimuose dalyvavo 34111 jaunuolių nuo 14 iki 29 metų ir 409 asmenys 30+ metų amžiaus. Per 2022 m. regioninių karjeros centrų darbuotojai organizavo 613 veiklinimus. Veiklinimo paslaugos buvo suteiktos 8679 mokiniams ir 96 asmenims 30+ m. amžiaus. Per ataskaitinį periodą pasirašytos 227 bendradarbiavimo sutartys su šalies įmonėmis ir institucijomis, siekiant ateityje teikti veiklinimo paslaugas. Būtina ir toliau plėtoti profesinio orientavimo ir karjeros planavimo sistemą.

Profesinio orientavimo teikimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. rugpjūčio 24 d. nutarimu Nr. 847 „Dėl Profesinio orientavimo teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, nustatyta profesinio orientavimo teikimo planavimo ir koordinavimo, organizavimo ir administravimo, karjeros specialistų pasiskirstymo bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir kitose švietimo įstaigose tvarka. Karjeros specialistų išsilavinimo ir profesinių žinių reikalavimų apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. balandžio 25 d. įsakymu Nr. V-617 „Dėl Karjeros specialistų išsilavinimo ir profesinių žinių reikalavimų aprašo patvirtinimo“, yra nustatyti karjeros specialistams keliami išsilavinimo ir kvalifikacijos reikalavimai. Nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. švietimo įstaigose pradėjo dirbti karjeros specialistai, padedantys mokiniams rasti interesų sritis ir apsispręsti dėl galimų tolimesnės karjeros scenarijų.

Mažėja jaunimo pilietinės galios indeksas. Pilietinės visuomenės instituto atlikto 2020 m. Pilietinės galios indekso (PGI) tyrimo duomenis, „per pirmuosius COVID-19 pandemijos metus Lietuvos visuomenės pilietinė galia ūgtelėjo. 2020 m. indekso vidutinė reikšmė pakilo iki 41,3 balo iš 100 galimų, taip aplenkdamas ir 2019 m. fiksuotą iki tol aukščiausią, 39,7 balų reikšmę. Tuo tarpu jaunimo (2020 m. - 16-29 m., 2019 m. - 15-29 m.) grupėje per tą patį laikotarpį šio indekso reikšmė ne tik neaugo, bet ir smuko nuo 42,4 iki 41,2. Dar stipriau 2020 m. sumažėjo jaunimo pilietinės veiklos potencialas.“ 2019 m. būtent ši amžiaus grupė, lyginant su kitomis, buvo labiausiai nusiteikusi veikti visuomenėje kylant problemoms (2019 m. 15-29 m. grupės pilietinės veiklos potencialo vidurkis siekė 42,2). Tuo tarpu 2020 m. jaunimas pagal pilietinės veiklos potencialą jau lenkė tik 60 m. ir vyresnių grupę (2020 m. rodiklio vidurkis 16-29 m. grupėje buvo 36,1). 2020 m. tyrime jaunimas taip pat išsiskyrė sumažėjusiu domėjimusi viešaisiais reikalais bei mažesniu negu visos visuomenės dalyvavimu organizacijose.

Psichologinis smurtas ir patyčios yra vus dar labai paplitęs reikškinys jaunimo tarpe. Valstybės duomenų agentūros duomenimis (2021 m.), kas 10-as dėl smurto artimoje aplinkoje nukentėjęs – vaikas iki 18 metų amžiaus, tačiau smurto sąvoka apima daug platesnį problemų lauką, kurios nėra fiksuojamos šioje statistikoje. Lietuvos moksleivių sąjungos (2018 m.) atlikto tyrimo duomenimis, 25 proc. mokinių patys arba jų draugai susiduria su smurtu (fiziniu, psichologiniu, seksualiniu, nepriežiūra). Dažniausia smurtas patiriamas mokykloje iš kitų mokinių bei iš mokytojų. Svarbu pastebėti ir tai, jog atitinkamai 33 proc. mokytojų susiduria su smurtu patys arba susiduria jų kolegos, o smurtautojais, naudojančiais prieš juos psichologinį smurtą, įvardijami mokiniai. Lietuva

pagal 11, 13 ir 15 metų amžiaus vaikų statistiką patenka į tarpą valstybių, kuriose daugiausia vaikų patiria patyčias, arba patys tyčiojosi iš kitų tiek gyvai, tiek internetinėje erdvėje sąrašą. Vyriausybės strateginės analizės centro (toliau – STRATA) atlikta suinteresuotų šalių apklausa atskleidžia, kad patyčių paplitimo mastas yra panašus tiek didžiųjų miestų, tiek regionų mokyklose, tačiau skirtumai pastebimi vertinant skirtingas švietimo įstaigas: gimnazijose ir vidurinėse mokyklose patyčias paplitusiu reiškiniu laiko ketvirtadalis mokinių, profesinėse mokyklose ši dalis kone dvigubai didesnė – net 42 proc. Labai svarbu ir tai, kad apklausos rezultatai rodo, jog mokytojai patyčias pastebi gerokai rečiau nei mokiniai, ypač profesinėse mokyklose, kuriose mokytojai patyčias laiko paplitusiu reiškiniu net 3,5 karto rečiau nei mokiniai (STRATA, 2017 m.), kas kelia klausimus apie tai, kiek mokyklos bendruomenė geba jas atpažinti ir daryti poveikį. STRATA duomenimis, „mokinių, besimokančių probleminėse mokyklose, gamtamokslio rezultatai net 55 taškais mažesni nei kitų mokyklų mokinių. Tai reiškia, kad mokiniai, susiduriantys su patyčiomis, žinių lygiu nuo bendraamžių atsilieka maždaug pusantų metų“ (STRATA, 2017 m.).

Lietuvos verslumo rodiklio pasauliniuose reitinguose stagnaciją įtakoja ir nepakankamai ugdomas vaikų ir jaunimo kūrybiškumas bei verslumas. Analizuojant Lietuvos rodiklius pasauliniuose verslumo reitinguose, Lietuvoje verslumo situacija per pastaruosius metus yra stagnuojanti arba blogėjanti. Per pastaruosius ketverius metus Lietuva Pasaulio verslumo plėtros indekse (GEDI) nusmuko iš 28 į 37 vietą. Pasaulio ekonomikos forumo sudarytuose pasauliniuose 2021 m. verslumo reitinguose tarp 78 šalių Lietuva užima 48 vietą (2020 m. reitinge - 47), iš Baltijos jūros regiono šalių ir kaimynių aplenkdamas tik Latvijos Respubliką (55) ir Baltarusijos Respubliką (57). Remiantis 2021 m. JRA užsakymu atliktos suteikiamų kompetencijų Lietuvoje analizės duomenimis, bendrojo ugdymo sistemoje nėra bendrosios programos, skirtos jaunimui verslumo informacijai ar kompetencijoms gauti.

Veikiantys verslumo skatinimo mechanizmai bendrojo ugdymo įstaigose yra pažangūs, bet įtraukia tik mažą dalį mokinių. Veikiantys mechanizmai verslumo kompetencijoms ugdyti, pvz., VšĮ Lietuvos Junior Achievement veikla Lietuvos bendrojo ugdymo ir profesinėse mokyklose, yra pažangi ir rezultatyvi, tačiau neapimanti didžiosios dalies mokinių. Remiantis VšĮ Lietuvos Junior Achievement pateikta informacija, ji vykdo savo veiklą maždaug 400 bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigų, į veiklas įtraukdama apie 23,3 tūkst. mokinių, tuo tarpu Lietuvoje 2020-2021 mokslo metais šalyje veikė iš viso 977 bendrojo ugdymo įstaigos, kuriose pagal bendrojo ugdymo programas buvo ugdoma 327 tūkst. mokinių bei 67 profesinio mokymo įstaigos, kuriose mokėsi 27,5 tūkst. mokinių.

Nepakankamas dėmesys jaunimo verslumo ugdymui atskiroms amžiaus ar socialinėms jaunimo grupėms. 2020 m. atlikto Tyrimo rezultatai rodo, kad verslumą skatinančiose veiklose yra dalyvavę tik 12 proc. respondentų. Šiose veiklose daugiausiai teko dalyvauti 14-19 m. jaunimui. Mažiausiai šiose veiklose teko dalyvauti 20-24 m. amžiaus grupei (tik 5,8 proc.). Dabartinis jaunimo, dalyvaujančio verslumo skatinimo veiklose, skaičius nepakankamas (ypač - pabaigus mokyklą). Daugiausia verslumo veiklose dalyvauja aktyvus jaunimas, kuris dalyvauja taip pat ir kitose veiklose. Tyrimai rodo, kad verslumo ugdymo sistema mokyklą baigusiam jaunimui nepakankamai išvystyta, ypač jeigu jaunas žmogus nestudijuoja universitete arba kolegijoje. Tyrimo rezultatai taip pat rodo koreliacijas tarp jaunimo verslumo ir politinio aktyvumo, jaunimo sveikatos, priklausomybių. Tie, kas žino apie verslumo mokymus, yra politiškai aktyvesni, pozityviau žvelgia į politiką, pasižymi geresne fizine ir psichine sveikata, mažiau rūko, mažiau vartoja alkoholio ir narkotikų. Svarbu skatinti diasporos jaunimo verslumą, atsižvelgiant į didelį diasporos jaunimo verslumo potencialą, aktyviai diasporos jaunimo akademinų organizacijų, profesinių tinklų veiklą.

Ankstyvėja jaunimo lytinių santykių amžius tuo tarpu lytiškumo ugdymo programų jaunimui trūksta. Remiantis 2020 m. Tyrimo rezultatais, Lietuvoje vis daugiau jaunimo lytinius santykius pradeda nesulaukus pilnametystės. Lyginant 2010-2011 m. atlikto tyrimo ir 2020 m. tyrimų rezultatus, pastebima, kad lytinių santykių tarp nepilnamečių padidėjimas yra 11,3 proc. - nuo 54,7 iki 66 proc. Jaunimo (nepilnamečių) lytinių santykių pradžios ankstėjimas susijęs su šeiminių nuostatų kaita ir lytinę elgseną reguliuojančių nuostatų liberalėjimu. Lytiškumo ugdymo klausimai spren-

džiami ne tik skatinant rizikingos elgsenos pasekmių mažinimo priemones, pvz., kontracepcijos naudojimą, bet ir orientuojant lytiškumo ugdymą į vertybinių nuostatų formavimą, pvz., šeimos kūrimo, prasmingų santykių mezgimo atžvilgiu. Lytiniai santykiai vis mažiau siejami su santuoka ir ilgalaikiais įsipareigojimais, o vis labiau su malonumu, eksperimentavimu.

Emocinės pagalbos linijų paslaugų apimtys vis dar nėra pakankamos patenkinti pagalbos paklausą. 2020 m. buvo įsteigtas nacionalinis vieningas emocinės paramos linijas jungiantis telefono numeris 1809, vienijantis „Vilties liniją“, „Pagalbos moterims liniją“, „Jaunimo liniją“ „Vaikų liniją“ ir „Sidabrinę liniją“ ir „Tėvų liniją“. Tačiau, remiantis LiJOT Jaunimo psichikos sveikatos stiprinimo Lietuvoje tyrimo rezultatais, šių organizacijų veikla nukreipta į jau esamų problemų „sušvelninimą“ o ne nuolatinę pagalbą ar prevenciją, tad labai svarbu, kaip parama jaunimui suteikiama toje aplinkoje, kurioje jaunas žmogus kasdien veikia: mokykla, darbovietė ir pan. Taip pat šių linijų teikiamų paslaugų apimtys, lyginant su paslaugų pakausa yra nepakankamos, nes net didinant teikiamų paslaugų apimtį bei tam skiriamus resursus, jos pajėgios atsakyti tik į dalį kreipimūsi - Lietuvos emocinės paramos tarnybų asociacijos 2021 m. veiklos ataskaitos duomenimis, bendra atsilieptų telefono skambučių dalis – 67 proc., Vaikų linijoje – 72 proc., Jaunimo linijoje – 64 proc. Auga tokių kreipimosi formų kaip gyvi pokalbiai internete („chatai“) ir kt. poreikis, kurios siūlytų alternatyvius konsultacijų būdus (ypatingai atsižvelgiant į paslaugų teikimą karantino kontekste), tačiau paslaugų pakausa taip pat nepakankama – „Vaikų linijoje“ atsilieptų interneto pokalbių dalis – 66 proc., „Jaunimo linijoje“ – 74 proc.

Keičiasi jaunimo vartojami svaigalai, tačiau bendras psichoaktyvių medžiagų vartojimas lieka aukštas. Lietuvoje jaunimo tarpe mažėja alkoholio ir įprastinių cigarečių bei narkotikų vartojimas, tačiau auga elektroninių cigarečių ir raminamųjų ar migdomųjų vaistų naudojimas. Remiantis Alkoholio ir kitų psichoaktyvių medžiagų vartojimo Europos mokyklose tyrimo (ESPAD) rezultatais, „bent kartą per pastarąsias 30 dienų iki apklausos alkoholi prisipažino vartoję 27 proc. Lietuvos 15-16 amžiaus mokinių, bent kartą gyvenime alkoholio ragavo 79 proc. Lietuvos mokinių, 54 proc. teigė, kad bent kartą gyvenime rūkė įprastines cigaretes. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento užsakymu Vilmorus atlikto Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo bendrojoje populiacijoje tyrimo rezultatai rodo, kad rūkymo ir alkoholio vartojimo įpročiai daugeliui susiformuoja paauglystės laikotarpiu: respondentai rūkyti pradėjo būdami vidutiniškai 16,4 metų amžiaus. Dažniausiai rūkyti pradėdama dar nesulaukus pilnametystės – 63,2 proc. rūkusių 18 – 29 m. amžiaus jaunų asmenų pradėjo rūkyti būdami jaunesni nei 18 m. Beveik pusė (47 proc.) rūkusių respondentų nurodė, kad pradėjo rūkyti būdami 16 m. ar jaunesni, ketvirtis (26,1 proc.) – 15 m. ar jaunesni. Vidutinis alkoholio vartojimo pradžios amžius buvo 17 metų. Dauguma (70,1 proc.) alkoholi vartojusio jaunimo pradėjo jį vartoti būdami jaunesni nei 20 m. amžiaus, 42,6 proc. pradėjo vartoti alkoholi būdami jaunesni nei 18 m., o 13,2 proc. – jaunesni nei 16 m.“ Vis dėlto, Europos Alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo Europos mokyklose tyrimo (ESPAD) 2019 m. rezultatai rodo, kad alkoholio vartojimas mokinių tarpe mažėja, lyginant su 2003 m. analogiško tyrimo rezultatais – bent kartą gyvenime vartojusių dalis sumažėjo nuo 98 iki 79 proc. ir atitinka ES šalių vidurkį, bent kartą per paskutines 30 dienų vartojusių - nuo 77 iki 27 proc. Ir yra mažesnis už ES šalių vidurkį (47 proc.). Rūkančiųjų bent kartą gyvenime dalis taip pat mažėjo (nuo 80 iki 54 proc.), taip pat ir tų, kurie pradėjo rūkyti būdami 13 metų ir jaunesni. Tačiau tyrimo duomenys rodo išaugusį elektorinių cigarečių rūkymą. Šie duomenys pradėti rinkti 2015 metais, nuo to laiko bent kartą rūkusiųjų elektronines cigaretes 15-16 metų mokinių skaičius Lietuvoje pakilo nuo 46 proc. iki 65 proc. (tuo tarpu ES šalių vidurkis – 40 proc.). ESPAD tyrimo duomenimis per paskutinius 5 metus daugiau kaip 2,5 karto išaugo trylikamečių ar jaunesnių pirmą kartą užsirūkusiųjų elektronines cigaretes skaičius - nuo 7 proc. 2015 m. iki 19,5 proc. 2019 m. ir tai beveik dvigubai viršija ES šalių vidurkį (11 proc.). 19 proc. Lietuvos mokinių bent 1-2 kartus per savo gyvenimą buvo bandę kokių nors nelegalių narkotikų; ESPAD šalių vidurkis - 17 proc. Kanapių vartojimo rodikliai (18 proc.) yra taip pat didesni nei ES šalių vidurkis (16 proc.), o naujas psichoaktyviasias medžiagas vartojančių mokinių dalis (7 proc.) yra beveik dvigubai didesnė už ES vidurkį (4 proc.). Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento užsakymu atlikto Aukštųjų mokyklų studentų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo ir prevencijos tyrimo 2020 m. rezultatai rodo, kad narkotikai, naujos psichoaktyviosios

medžiagos ir inhaliantai paprastai išmėginami ar pradedami vartoti jau sulaukus pilnametystės. Lietuvoje 20 proc. mokinių nurodė, kad bent kartą gyvenime yra vartoję raminamųjų ar migdomųjų vaistų, nepaskyrus gydytojui, tuo tarpu ES šalių vidurkis yra daugiau nei 3 kartus mažesnis - 6,6 proc. Charakteringa tai, kad nepaisant paplitusio psichoaktyvių medžiagų vartojimo jaunimo tarpe, tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma jaunimo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą vertina neigiamai: narkotikų vartojimą neigiamai vertina 91 proc. respondentų, rūkymą – 79,7 proc., o alkoholio vartojimą – 72,4 proc. Aukštųjų mokyklų studentų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo ir prevencijos tyrimo 2020 m. rezultatai rodo, kad trečdalis (34 proc.) studentų nurodė bent kartą gyvenime lošę iš pinigų, bent kartą per paskutinius metus – 13 proc. Dažniausiai pirmą kartą lošiama sulaukus pilnametystės.

Lietuvos vaikų ir jaunimo psichikos sveikatos rodikliai išlieka prasti. Lietuva yra viena pirmaujančių šalių pagal savižudybių procentą, ypač – 25-29 m. amžiaus grupėje. Analizuojant vaikų ir jaunimo psichikos sveikatą svarbu paminėti, jog pagal bendrus vaikų gerovės vertinimo rezultatus Lietuva užima tik 33 vietą iš 38 šalių, o pagal geros psichikos sveikatą užima tik 36 poziciją (UNICEF, 2020). Atlikti 2018 m. Tyrimai (Pasaulio sveikatos organizacija (toliau – PSO), 2020) atskleidžia, jog Lietuvoje penkiolikmečiai patiria daug skirtingų emocinių, psichologinių bei socialinių dirgiklių ir ypatingai jautri sritis – patyčios. Taip pat didelė dalis jaunimo jaučia įtampą, spaudimą mokykloje ir kitus dirgiklius. Tik 24 proc. merginų ir 44 proc. vaikinų savo sveikatą vertina labai gerai. Remiantis Aukštųjų mokyklų studentų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo ir prevencijos tyrimo 2020 m. rezultatais, daugiau nei pusė studentų propaguoja sveiką gyvenseną, yra patenkinti gyvenimu, mano, kad juos supranta ir palaiko jų šeima ir draugai. Tik kiek mažiau nei pusė studentų yra patenkinti savo fizine sveikata, o daugiau nei ketvirtadalis studentų nėra patenkinti savo sveikata. PSO (2017) duomenimis savižudybė yra pirma pagal svarbumą 10 – 19 m. amžiaus vaikų ir jaunimo mirties priežastis mažas ir vidutines pajamas gaunančiose šalyse ir 2-ra pagal svarbumą 10 – 19 m. amžiaus vaikų ir jaunimo mirties priežastis dideles pajamas gaunančiose šalyse. Bendras mirčių dėl savižudybės procentas tarp 10–19 metų amžiaus vaikų ir jaunimo 2017 m., šalyse priklausančioms PSO, buvo 15 proc., o tuo tarpu Lietuvoje jis viršijo net 20 proc. ir Lietuvos savižudybių statistika buvo antra pagal blogumą tarp šalių, kurios yra PSO narės. Remiantis Valstybės duomenų agentūros (2020) duomenimis, ši situacija negerėja ir 2019 m. tarp 15-29 m. jaunimo, savižudybės vidutiniškai sudarė 24,36 proc. nuo visų mirties priežasčių, o daugiausia jų buvo įvykdyta tarp 25-29 m. vyrų. Remiantis Aukštųjų mokyklų studentų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo ir prevencijos tyrimo 2020 m. rezultatais, net 28,1 proc. studentų yra galvoję apie savižudybę. Panašius rodiklius rodo Lietuvos emocinės paramos tarnybų asociacijos 2021 m. ataskaita, kurios duomenys rodo, kad per pastaruosius metus jaunimo skambučiai „Jaunimo linijoje“ savęs žalojimo / savižudybės rizikos tema sudarė 22 proc., o „Vaikų linijoje“ žymiai (nuo 9 iki 17 proc.) padažnėjo vaikų skambučiai su savižudybės rizika (šios temos padažnėjimas stebimas jau ilgą laiką, ir tai yra viena iš dažniausių vaikų skambučių temų).

Jaunimas vis daugiau laiko praleidžia internete ir vis didesnė jo dalis internete praleidžia daug laiko. 2020 m. atlikto Tyrimo rezultatai rodo, kad didėja jaunimo, vis daugiau laiko praleidžiančio internete, skaičius–34 proc. jaunimo kasdien praleidžia po 3-5 val. (2010-2011 m. tokių buvo 20,7 proc.), o 16 proc. – 5 val. ir ilgiau (2010-2011 m. – 11,2 proc.), tuo tarpu praleidžiančių internete iki 1 val. skaičius sumažėjo nuo 20,2 proc. (2010-2011 m.) iki 8,4 proc. (2020 m.). Mokinių grupėje didesnis internete praleidžiamas laikas susijęs su kompiuteriniais žaidimais, laisvalaikiu – 50 proc. šios grupės respondentų labai dažnai arba dažnai tokiu būdu praleidžia savo laisvalaikį (ne mokymosi metu). Analizuojant jaunimo problematikos tyrimų rezultatus, studentų grupėje identifikuotas labai stiprus ryšys tarp laiko internete ir amžiaus: kuo jaunesni, tuo daugiau laiko praleidžia internete. Keturis kartus daugiau vaikinų (24 proc.) nei merginų (6 proc.) internete praleidžia daugiau nei 5 valandas per dieną, taip pat dvigubai daugiau vaikinų (39 proc.) nei merginų (17 proc.) labai dažnai ar dažnai praleidžia laisvalaikį žaisdami kompiuterinius žaidimus. Panašias tendencijas rodo ir ESPAD 2019 m. tyrimo rezultatai. Tyrimu nustatyta, kad kuo daugiau laiko jaunimas praleidžia internete, tuo daugiau vartoja alkoholio. Nedirbančio ir nesimokančio jaunimo grupėje taip pat identifikuotas aiškus ryšys tarp buvimo internete laiko ir alkoholio vartojimo. Interneto masinis ir intensyvus

vartojimas tampa neatsiejama šiuolaikinio jaunimo charakteristika. Tyrimo rezultatai rodo, kad interneto vartojimas nereiškia socialinės izoliacijos. Pavyzdžiui, kuo daugiau studentai laiko praleidžia internete, tuo geresni yra jų santykiai su draugais, jie yra labiau patenkinti savo santykiais su draugais ir mažiau tiki, kad tik silpni ir nevykėliai dalyvauja NVO ir (ar) visuomeninėse veiklose. Todėl, remiantis jaunimo problematikos tyrimo rezultatais, ilgesnis laikas, praleidžiamas internete, nėra susijęs su kitomis rizikomis, išskyrus alkoholio vartojimą.

Būtina plėtoti finansinės pagalbos mechanizmus jaunimui, išsijantiems ar nuomojantiems būstą. Pagal Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymą nepasiturintys gyventojai ir šeimos, įvertinus jų turimą turtą ir gautas pajamas, ne trumpiau kaip vieniems metams išsinuomoję fiziniams ar juridiniams asmenims (išskyrus savivaldybes) priklausantį būstą ir sudarytą būsto nuomos sutartį įregistruotą Nekilnojamojo turto registre, gali pretenduoti į būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją. Šiuo metu maksimalus būsto nuomos mokesčio kompensacijos dydis, pavyzdžiui, asmeniui be šeimos, besinuojančiam būstą Vilniaus mieste, sudaro 210,56 Eur/mėn. Tokio dydžio suma stipriai apriboja galimų paramos gavėjų skaičių todėl būtina svarstyti galimybes dėl kompensacijos sumos didinimo arba dėl kitų paramos mechanizmų, norintiems išsinuomoti būstą, arba paskatos nuomotojams, pavyzdžiui - mokesčių lengvatos. Būtina analizuoti mokesčių lengvatų ar finansinės pagalbos sporeikius atskiroms socialinėms jaunimo grupėms, išsijantiems ar nuomojantiems būstą, pavyzdžiui – diasporos jaunimui, turint tikslą skatinti diasporos jaunimo grįžimą ar atvykimą į Lietuvą.

Tik penktadalyje Lietuvos savivaldybių yra įdiegta pakankama darbo su jaunimu formų įvairovė, atskiros darbo su jaunimu formos ir metodai vystomi netolygiai.

Lietuvoje iš viso yra patvirtintos 5 darbo su jaunimu formos: atvirasis darbas su jaunimu, darbas su jaunimu gatvėje, jaunimo informavimas ir konsultavimas, mobilusis darbas su jaunimu ir jaunimo praktinių įgūdžių ugdymas. Tačiau šiuo metu Lietuvoje yra tik 12 savivaldybių, kuriose veikia 3 ar daugiau darbo su jaunimu formų, pirmiausia todėl, kad daugumoje savivaldybių nepakankamai pritaikyta jaunimui palanki infrastruktūra ir daliai jaunimo, ypač kaimo vietovėse gyvenančiam jaunimui, sudėtinga gauti laisvalaikio užimtumo paslaugas jų gyvenamojoje teritorijoje. Todėl būtina plėtoti ne tik atvirąjį darbą su jaunimu Lietuvos savivaldybėse, bet ir kitas darbo su jaunimu formas – mobilųjį darbą su jaunimu arba darbą su jaunimu gatvėje, taip pat jaunimo praktinių įgūdžių ugdymą, įvairius darbo su jaunimu metodus. 2021 m. gruodžio mėn. duomenimis, Lietuvoje mobilųjį darbą su jaunimu vykdė 24 mobiliojo darbo su jaunimu komandos 22-ose Lietuvos savivaldybėse, o darbą su jaunimu gatvėje vykdė 8 darbo su jaunimu gatvėje komandos 4 didžiosiose Lietuvos savivaldybėse. 2021 m. pabaigoje jaunimo praktinių įgūdžių ugdymą, kaip naują darbo su jaunimu formą, pradėta taikyti keturiose Lietuvos savivaldybėse. Jaunimo informavimas ir konsultavimas veikia 14 savivaldybių: Vilniuje ir Utenoje veikia jaunimo informavimo centrai, dar 12 savivaldybių – jaunimo informavimo taškai. Lietuvoje neišplėtoti ir neregamentuoti išmaniojo darbo su jaunimu metodai, nors nuolat didėja jaunimo, praleidžiančio didelę dalį laisvalaikio internete skaičius nuolat auga, todėl būtina rengti jaunimo darbuotojus ir kitus specialistus, gebančius taikyti skaitmenines medijas ir technologijas darbe su jaunimu. Todėl siekiant į jaunimo laisvalaikio veiklas įtraukti kuo daugiau jaunimo, ypač jaunimo iš atokesnių vietovių, būtina plėtoti naujas darbo su jaunimu formas ir metodus - mobilųjį darbą su jaunimu, darbą su jaunimu gatvėje, jaunimo praktinių įgūdžių ugdymą, išmaniojo darbo su jaunimu.

2. ŠMSM

Pagal kompetenciją priskirtos rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
1. Plėtoti atvejo vadybos principu grįstas karjeros planavimo ir profesinio orientavimo paslaugas, nukreiptas į moksleiviško amžiaus jaunimą, siekiant jam padėti pasirinkti	Finansuojami karjeros specialistų etatai švietimo įstaigose.

darbo rinkoje paklausias specialybes ir vystyti joms reikalingas kompetencijas, ypatingą dėmesį skiriant jaunimui regionuose.	
2. Skatinti jaunimo pilietiškumą, užtikrinant įvairių savanoriškos veiklos programų plėtrą.	Nepateikta informacija.
3. Užtikrinti patyčių prevencijos ir intervencijos programų mokyklose, skirtų kokybiško ir draugiško ryšio tarp moksleivių stiprinimui, diegimą ir rezultatų monitoringą.	Preveninės programos įgyvendinamos mokyklose naudojant klasės krepšelio lėšas, skirtas pedagoginei ir psichologinei pagalbai organizuoti ir prevencinėms programoms įgyvendinti. 2022 metais populiariausios programos buvo šios: „Paauglystės kryžkelės“ (ją įgyvendino 320 mokyklų), „Zipio draugai“ (257 švietimo įstaigos) ir „Antras žingsnis“ (242 mokyklų). Populiariausioje prevencinėje programoje „Paauglystės kryžkelės“ dalyvavo 59 293 mokiniai.
4. Parengti bei įgyvendinti mokymų programas, skirtas mokyklų administracijai, pedagogams ir mokyklos bendruomenei, stiprinant jų įgūdžius tinkamai reaguoti į patyčias bei užtikrinti šių programų stebėseną.	Nepateikta informacija
5. Plėtoti mokymų programas moksleiviams, skirtas lyčių lygybės stiprinimui ir smurto prevencijai;	ŠMSM nepateikė informacijos apie šios priemonės įgyvendinimą
6. Inicijuoti ir finansuoti programas, skirtas bendraamžių švietėjų tinklų kūrimui ir plėtrai, kurios padėtų kurti bei stiprinti tarpusavio ryšius tarp jaunuolių.	ŠMSM nepateikė informacijos apie šios priemonės įgyvendinimą ir parašė šią priemonę priskirti kitų institucijų kompetencijai: „Prašoma šią priemonę iš Rekomendacijų išbraukti kaip netikslingą arba, patikslinus formulotę, rekomenduoti ją įgyvendinti kitai institucijai“.
7. Didinti neformalaus ugdymo verslumo programų aprėptį, pritaikant programas skirtingo amžiaus jaunimo grupių poreikiams.	ŠMSM yra atsakinga už neformaliojo vaikų švietimo (toliau – NVŠ) plėtrą. NVŠ teikėjams sudaryta galimybė verslumą ugdančias programas finansuoti NVŠ krepšelio lėšomis pagal Apraše nustatytas procedūras. Kitų finansinių galimybių skirti finansavimą NVŠ programoms iš valstybės biudžeto Ministerija neturi.
8. Parengti kompleksinę metodinę ugdymo programą, skirtą švietimo darbuotojams dirbantiems formaliojo ir	ŠMSM, bendradarbiaudama su Lietuvos Respublikos finansų ministerija

<p>neformaliojo ugdymo srityse kvalifikacijos kėlimui jaunimo kūrybiškumo, antreprenerystės ir verslumo srityse.</p>	<p>bei kitomis valstybinėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, 2022 m. pradėjo rengti Visuomenės finansinio švietimo 2023–2027 m. plano priemonę, kurioje viena iš numatytų veiklų – mokytojų finansinio raštingumo ir verslumo kompetencijos stiprinimas.</p>
<p>9. Plėtoti nuoseklų ir kryptingą vaikų ir jaunimo antreprenerystės ir verslumo ugdymą bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigose.</p>	<p>Finansinio raštingumo bendrojo ugdymo mokyklose mokoma kaip atskiro dalyko (Ekonomikos ir verslumo programoje 9–10 klasėse), taip pat jis yra integruotas į lietuvių kalbos ir literatūros, matematikos, užsienio kalbos, visuomeninio ugdymo, pilietiškumo pagrindų, technologijų, tikybos, geografijos bendrąsias programas.</p>
<p>10. Plėtoti politinio-pilietinio švietimo programas mokyklose, vaikų dienos centruose, atviruosiuose jaunimo erdvėse ir centruose.</p>	<p>Nepateikta informacija</p>
<p>11. Užtikrinti, kad visose mokyklose ir profesinio ugdymo įstaigose būtų įsteigta moksleivių savivaldos kuratoriaus pareigybė.</p>	<p>Siūloma išbraukti iš Rekomendacijų kaip netikslingą, nes mokinių savivaldos klausimus bendrąjį ugdymą teikiančiose mokyklose koordinuoja mokyklos vadovo paskirti asmenys, kurių funkcijose numatyta ši veikla. Kiekvienas metais kartu su Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centru organizuojami mokymai mokinių savivaldoms, įskaitant ir asmenis, koordinuojančius jų darbą.</p>
<p>12. Įdiegti lytiškumo ugdymo programas bendrojo ugdymo, vaikų neformaliojo švietimo, jaunimo neformaliojo ugdymo programose bei darbo su jaunimu sistemoje.</p>	<p>2022 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. V-1541 „Dėl švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. rugpjūčio 24 d. įsakymo Nr. V-1269 „Dėl priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintos atnaujintos Bendrojo ugdymo programos, kurios bus pradėtos įgyvendinti Lietuvos mokyklose nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. Tuo pačiu įsakymu buvo patvirtinta nauja Gyvenimo įgūdžių bendroji programa, skirta 1–10 klasių mokiniams.</p>
<p>13. Didinti jaunimo neformalaus ugdymo programų pasiūlą ir finansavimą, prioritetą teikiant programoms, susijusioms su pilietinių kompetencijų ugdymu.</p>	<p>ŠMSM šios priemonės įgyvendinti neturi galimybių, nes pagal Jaunimo politikos pagrindų įstatymą nėra atsakinga už jaunimo neformalaus ugdymo programų finansavimą.</p>

<p>14. Įvertinti galimybę pripažinti, kad pagal ES programą „Europos solidarumo korpusas“ tarptautinę savanorišką veiklą atliekantys jaunuoliai dalyvauja mokymosi programoje ir prilyginti juos analogiškam studentų statusui.</p>	<p>Studento sąvoka įtvirtinta Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme. Pagal šį įstatymą studentas yra asmuo, studijuojantis aukštojoje mokykloje pagal studijų programą arba doktorantūroje. Tarptautinės savanoriškos veiklos programos negali būti prilyginamos studijoms aukštojoje mokykloje, todėl studento statuso suteikimas savanorišką veiklą atliekantiems asmenims nėra svarstomas.</p>
<p>15. Parengti ir įdiegti specializuotą ugdymo ir kvalifikacijos kėlimo programą specialistams, dirbantiems lytiškumo ugdymo klausimai.</p>	<p>Aukštosios mokyklos ir akredituotos kvalifikacijos tobulinimo įstaigos 2020–2022 metais vykdė šias pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programas: „Lytiškumo ugdymas ir jaunimo rengimas šeimai“, „Ikimokyklinuko kompetencijų (finansinis raštingumas, lytiškumas, motyvacija, SEU) ugdymo metodai“.</p> <p>Atkreipiamas dėmesys, kad mokytojų kvalifikacijai tobulinti yra skiriamos valstybės ir savivaldybių biudžeto lėšos, kuriomis finansuojamas mokytojų dalyvavimas kvalifikacijos tobulinimo programose.</p>

Rekomendacijų įgyvendinimas. ŠMSM pateikė atsakymus dėl 10 iš 16 jos kompetencijai priskirtų Rekomendacijų punktų. Analizuojant pateiktus atsakymus, galima teigti, kad ŠMSM įgyvendina arba planuoja įgyvendinti dalį rekomendacijų, tačiau nėra aiškūs įgyvendinimo rezultatai, vykdomų veiklų kiekybiniai ar kokybiniai rezultatai, įrodantys tam tikrų veiklų efektyvumą, populiarumą. Pavyzdžiui ŠMSM pateikia kiek lėšų skiriama patyčių prevencijos programoms, kiek įvairių programų įgyvendina ugdymo įstaigoms, tačiau nepateikiama duomenų, kokių poveikį šių programų įgyvendinimas daro mokyklų bendruomenėms, mokiniams. Panašiai vertintinas atsakymas dėl rekomendacijų didinti neformalaus ugdymo verslumo programų apimtį – ŠMSM akcentuoja kad NVŠ teikėjams sudaryta galimybė registruoti tokias programas ir gauti joms finansavimą per NVŠ, tačiau iš esmės tai vertintina kaip minimalios pastangos. Dėl dalies rekomendacijų pateikiama pirmiausia teisinė informacija, reglamentuojanti įvairias tvarkas, procedūras ar kitus aspektus, vis dėlto pasigendama konkrečios informacijos, kokia dalis moksleivių, studentų naudojasi atitinkamomis galimybėmis, kokių poveikį jiems daro atitinkamos veiklos. Labiausiai išsamūs ir konkretūs atsakymai buvo pateikti dėl 9, 12 ir 15 rekomendacijų įgyvendinimo. Tačiau būtina rinkti informaciją ir apie šių rekomendacijų tolesnį įgyvendinimą, kadangi jose pateikta informacija apie šiuo metu rengiamas arba planuojamas rengti programas, kurių įgyvendinimas darys poveikį jauniems žmonėms.

3. SAM

Pagal kompetenciją priskirtos rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
---------------	------------

<p>1. Didinti emocinės pagalbos žinomumą ir prieinamumą, vystant tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir siekiant užtikrinti individualizuotų jaunimo poreikius atitinkančių paslaugų teikimą.</p>	<p>Psichikos sveikatos puoselėjimo tarybos, sudarytos iš Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, nevyriausybinių organizacijų ir ekspertų koalicijos „Psichikos sveikata – 2030“, NVO vaikams konfederacijos, Lietuvos verslo konfederacijos, Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos, Nacionalinės kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacijos ir Nacionalinės trečiojo amžiaus universitetų asociacijos atstovų rengiamos rekomendacijos.</p> <p>Savivaldybių visuomenės sveikatos biurai ir atviri jaunimo centrai bendradarbiauja teikiant psichologines paslaugas tose vietose, kur buriasi jauni žmonės taip didinant prieinamumą prie šių paslaugų (pagal Nacionalinio savižudybių prevencijos veiksmų 2020–2024 metų plano priemonę „1.2.4. Didinti jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą“)</p>
<p>2. Užtikrinti patyčių prevencijos ir intervencijos programų mokyklose, skirtų kokybiško ir draugiško ryšio tarp moksleivių stiprinimui, diegimą ir rezultatų monitoringą.</p>	<p>Rekomendacijos įgyvendinamos per savivaldybių visuomenės sveikatos biurus (toliau – VSB) ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistus, vykdančius visuomenės sveikatos priežiūrą mokyklose.</p>
<p>3. Parengti bei įgyvendinti mokymų programas, skirtas mokyklų administracijai, pedagogams ir mokyklos bendruomenei, stiprinant jų įgūdžius tinkamai reaguoti į patyčias bei užtikrinti šių programų stebėseną.</p>	<p>Rekomendacijos įgyvendinamos per savivaldybių VSB ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistus, vykdančius visuomenės sveikatos priežiūrą mokyklose.</p> <p>VSB jau ketvirtus metus iš eilės organizuoja mokyklų darbuotojų kompetencijų psichikos sveikatos srityje didinimo mokymus.</p>
<p>4. Plėtoti mokymų programas moksleiviams, skirtas lyčių lygybės stiprinimui ir smurto prevencijai.</p>	<p>Rekomendacijos įgyvendinamos per savivaldybių VSB ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistus, vykdančius visuomenės sveikatos priežiūrą mokyklose.</p>
<p>5. Didinti sporto, fizinio aktyvumo, sveikos gyvensenos skatinimo programų, pagrįstų neformaliojo ugdymu, pasiūlą jauniems žmonėms nuo 18 iki 29 m.</p>	<p>SAM nepateikė informacijos apie šio Rekomendacijų punkto įgyvendinimą</p>

<p>6. Plėsti savivaldybėse mokymų programas jaunuoliams (prioritetą skiriant, berniukams) savęs pažinimo, emocijų raiškos temomis.</p>	<p>Rekomendacijos įgyvendinamos per savivaldybių VSB ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistus, vykdančius visuomenės sveikatos priežiūrą mokyklose.</p>
<p>7. Didinti psichologinės pagalbos prieinamumą ir suteikiamų nemokamų konsultacijų skaičių, įskaitant nuotolinę psichologinę pagalbą ir pritaikant teikiamą pagalbą prie pažeidžiamų jaunimo grupių poreikių.</p>	<p>Visoms savivaldybėms skiriama tikslinė dotacija ir VSB teikiamos Psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugos (toliau - PGS) (vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. liepos 31 d. įsakymu Nr. V-1733 „Dėl Psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Šio teisės akto pagrindu visoms savivaldybėms yra skiriama tikslinė dotacija ir VSB teikiamos Psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugos (PGS)</p> <p>Iki 6 padidintas individualių konsultacijų tenkančių vienam asmeniui skaičius.</p> <p>Vykdoma iniciatyva, skirta jaunimo sveikatos gerinimui – „Adaptuoto ir išplėsto Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų (toliau - JPSPP) teikimo modelio įdiegimas“ 24 Lietuvos savivaldybėse, kuria siekiama užtikrinti jaunimui (14-29 m.) palankias, konfidencialias paslaugas, padedančias stiprinti fizinę ir psichinę sveikatą, ugdyti sveikos gyvensenos įpročius, sumažinti jaunų žmonių sergamumą bei tikslingai spręsti jaunimui susirūpinimą keliančias problemas.</p> <p>2022 m. gruodžio 13 d. atidarytas kompleksinės (dienos stacionaro, ambulatorinės) priežiūros centras vaikams ir paaugliams, vartojantiems psichoaktyviaisiais medžiagais, ir jų šeimos nariams Respublikinio priklausomybės ligų centro Klaipėdos filiale</p>
<p>8. Sukurti psichikos sveikatos puoselėjimo programų jaunimui kokybės standartus, paremtus moksliniais tyrimais ir gerąja patirtimi.</p>	<p>Rekomendacijos įgyvendinamos per savivaldybių VSB ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistus, vykdančius visuomenės sveikatos priežiūrą mokyklose.</p>

<p>9. Didinti moksleivių bei studentų psichikos sveikatos raštingumą ir psichologinį atsparumą ir savitarpio pagalbą, mažinti psichikos sveikatos ar kreipimosi į psichologus stigmą.</p>	<p>Psichikos sveikatos ambasadorių bandomasis projektas (bus pradėtas įgyvendinti nuo 2023 m. balandžio mėnesio) Savivaldybėse jaunimui užtikrinama galimybė gauti sveikatos priežiūros paslaugas per kuo trumpesnę laiką „Žaliojo koridoriaus principu“</p>
<p>10. Parengti ir įdiegti specializuotą ugdymo ir kvalifikacijos kėlimo programą specialistams, dirbantiems lytiškumo ugdymo klausimais.</p>	<p>Tiesioginio finansavimo projektą vykdo Higienos institutas, kuris koordinuoja JPSPP teikimą savivaldybėse, vykdamas nacionalinio koordinatoriaus funkcijas bei gerina JPSPP koordinatorių kompetencijas.</p>
<p>11. Stiprinti emocinės ir psichologinės pagalbos prieinamumą jaunimui, turinčiam priklausomybių nuo kompiuterinių žaidimų ir (ar) interneto.</p>	<p>2023 m. sausį buvo parengta vaizdinė medžiaga ir metodinės gairės, skirtos asmens sveikatos priežiūros specialistams apie elgesio priklausomybes ir probleminį interneto naudojimą. Pasiūlytas sprendimas dėl papildomo bazinio įkainio mokėjimo psichikos sveikatos centrams už vaikų ir paauglių psichiatro įsidarbinimą. Preliminariai planuojamas šios tvarkos įsigaliojimas 2023 m. Atidaryti kompleksinės pagalbos centrai Vilniaus ir Klaipėdos Respublikinio priklausomybės ligų centro filialuose.</p>

Rekomendacijų įgyvendinimas. Apibendrinant ankstesniuose punktuose pateiktą informaciją, darytina išvada, kad SAM atsižvelgė arba ketina atsižvelgti į daugelį pateiktų rekomendacijų ir priėmė sprendimus, įgyvendina arba planuoja įgyvendinti įvairias veiklas. Iš pateiktos informacijos nėra aišku kiek SAM veiklų apimtys atitinka tikslinės grupės poreikį šioms veikloms bei koks yra šių veiklų poveikis (efektas) jaunimo tikslinei grupei, taip pat nėra aišku ar SAM analizuoja savo veiklų poveikį tikslinėms grupėms, tuo pačiu – jaunimui.

4. EIM

Pagal kompetenciją priskirtos rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
<p>1. Įsivertinti galimybes viešojo sektoriaus įstaigose diegti bei plėtoti supervizijų paslaugas darbuotojams iki 29 m. amžiaus bei rekomenduoti tokią praktiką taikyti privačiame bei nevyriausybiniam sektoriuose.</p>	<p>Priemonių nėra.</p>
<p>2. Siekiant skatinti jaunas žmones rinktis gyvenamąją vietą ir/ar darbą regionuose, kurti patrauklias priemones ir sąlygas jų įsikūrimui, ir įsidarbinimu.</p>	<p>Tikslinių skatinamųjų stipendijų skyrimas STEM (angl. science, technology, engineering, maths) srities programoms pasirinkusiems studentams regionuose</p>

3. Didinti neformalaus ugdymo verslumo programų aprėptį, pritaikant programas skirtingo amžiaus jaunimo grupių poreikiams.	2022-ais metais EIM skyrė 500 000 Eur Valstybės biudžeto lėšų įgyvendinti veiksmą „Praktinių moksleivių verslumo įgūdžių programų aprėpties didinimas“.
4. Parengti kompleksinę metodinę ugdymo programą, skirtą švietimo darbuotojams dirbantiems formaliojo ir neformaliojo ugdymo srityse kvalifikacijos kėlimui jaunimo kūrybiškumo, antreprenerystės ir verslumo srityse.	Įgyvendinama Mokinių mokomųjų bendrovių programa, skirta stiprinti mokyklų administracinius ir ekspertinius gebėjimus, atliekant ugdymo planų peržiūrą ir praktinio verslumo ugdymo programos integravimą į ugdymo procesą bei konsultuojant dėl pokyčių įgyvendinimo
5. Plėtoti nuoseklų ir kryptingą vaikų ir jaunimo antreprenerystės ir verslumo ugdymą bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigose.	2022-ais metais EIM skyrė 500 000 Eur. Valstybės biudžeto lėšų įgyvendinti veiksmą „Praktinių moksleivių verslumo įgūdžių programų aprėpties didinimas“.
<p>EIM parengta papildoma informacija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siekiant pritraukti ir integruoti į Lietuvos darbo rinką diasporos jaunimą, studijuoti į užsienį išvykusį jaunimą, sėkmingai veikia Ekonomikos ir inovacijų ministerijos ir VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ įgyvendinama programa „Kurk Lietuvai“. • Nuo 2022 m. Ekonomikos ir inovacijų ministerija pradėjo remti diasporos jaunimo pritraukimą ir į Lietuvos įmones. Ekonomikos ir inovacijų ministerija įgyvendino pirkimą „Remti diasporos stažuoti Lietuvos įmonėse organizavimą“ ir prisijungė prie jau vykstančių programų jas išplėsdama.“ 	

Rekomendacijų įgyvendinimas. EIM atsižvelgė, įgyvendina arba planuoja įgyvendinti daugelį rekomendacijų, išskyrus 1 -ąją: „Įsivertinti galimybes viešojo sektoriaus įstaigose diegti bei plėtoti supervizijų paslaugas darbuotojams iki 29 m. amžiaus bei rekomenduoti tokią praktiką taikyti privačiame bei nevyriausybiniam sektoriuose“. Tačiau iš EIM pateiktos informacijos nėra aišku, ar yra matuojamas vykdomų veiklų poveikis, kokie yra kokybiniai rezultatai.

5. VRM

Pagal kompetencijų priskirtos rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
1. Didinti įgyvendinamų priemonių įvairovę, sudarant sąlygas jaunimui persikvalifikuoti, atsižvelgiant į atskirų jaunimo grupių poreikius (Probacijos tarnyba).	Informacija nepateikta
2. Įsivertinti galimybes viešojo sektoriaus įstaigose diegti bei plėtoti supervizijų paslaugas darbuotojams iki 29 m. amžiaus bei rekomenduoti tokią praktiką taikyti privačiame bei nevyriausybiniam sektoriuose.	Planuojama įsigyti Žmogiškųjų išteklių standartizuoto valdymo valstybės tarnyboje kultūros naudotojo vadovą (metodiką)
3. Siekiant skatinti jaunus žmones rinktis gyvenamąją vietą ir/ar darbą regionuose, kurti patrauklias priemones ir sąlygas jų įsikūrimui, ir įsidarbinimu.	Dirbantiesiems valstybės tarnyboje sudarytos sąlygos dalį ar visą darbo laiką dirbti nuotoliniu būdu. VVA, siekdama į valstybės tarnybą prit-

	<p>raukti kuo daugiau pretendentų, atrankas į valstybės tarnautojo pareigas organizuoja nuotoliniu būdu.</p> <p>VVA savo interneto svetainėje skelbia informaciją apie stažuocių ir praktikų valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose atlikimo galimybes, nuolatos dalyvauja aukštųjų mokyklų karjeros mugėse siekdamas populiarinti darbą valstybės tarnyboje.</p>
<p>4. Įvertinti galimybę, kad jaunuoliui, ketinančiam dalyvauti ES programos „Europos solidarumo korpusas“ savanoriškos veiklos projekte, kreipiantis dėl vizos išdavimo būtų pakankama pagrįsti, kad jo pragyvenimui per mėnesį bus skiriama 0,5 MMA, kaip ir kitiems užsieniečiams, ketinantiems studijuoti, mokytis, dalyvauti profesiniuose mokymuose, stažuotis, kelti kvalifikaciją.</p>	<p>Siūloma papildomų priemonių nesiminti (nes: leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje išdavimo terminas nuo 2023 m. sausio 1 d. sutrumpėjo vienu mėnesiu, be to, atsirado galimybė užsieniečiui leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje gauti per išorės paslaugų teikėją)</p>
<p>5. Įvertinti galimybes, jaunuoliams, kurie yra pakviesti atlikti tarptautinę savanorišką veiklą pagal ES programą „Europos solidarumo korpusas“, supaprastinti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo tvarką bei panaikinti ar bent minimizuoti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo kainą.</p>	<p>Siūloma papildomų priemonių nesiminti (nes: leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje išdavimo terminas nuo 2023 m. sausio 1 d. sutrumpėjo vienu mėnesiu, be to, atsirado galimybė užsieniečiui leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje gauti per išorės paslaugų teikėją)</p>

Rekomendacijų įgyvendinimas. VRM reagavo į daugelį jai pagal kompetenciją priskirtų Rekomendacijų punktų. Nėra pateikta informacijos dėl Rekomendacijos „*1. Didinti įgyvendinamų priemonių įvairovę, sudarant sąlygas jaunimui persikvalifikuoti, atsižvelgiant į atskirų jaunimo grupių poreikius*“ VRM įgyvendina arba planuoja įgyvendinti įvairias priemones, susijusias su Rekomendacijomis. Išsamiausiai ir konkrečiai pateikta informacija apie Rekomendacijų *punkto „Isivertinti galimybes viešojo sektoriaus įstaigose diegti bei plėtoti supervizijų paslaugas darbuotojams iki 29 m. amžiaus bei rekomenduoti tokią praktiką taikyti privačiame bei nevyriausybiname sektoriuose“* įgyvendinimą. Tačiau atsižvelgiant į VRM pateiktą informaciją, susijusią su Rekomendacijos „*Siekiant skatinti jaunas žmones rinktis gyvenamąją vietą ir/ar darbą regionuose, kurti patrauklias priemones ir sąlygas jų įsikūrimui, ir įsidarbinimui*“ abejotina, ar vien nuotolinio darbo galimybė viešajame sektoriuje ir nuotoliniu būdu vykdomi konkursai į valstybės tarnybą yra pakankamos veiklos, siekiant paskatinti jaunimą rinktis gyvenamąją vietą ar darbą regionuose. VRM, kaip institucijai, atsakingai už regioninę politiką yra siūloma svarstyti imtis kompleksinių priemonių, siekiant mažinti atotrūkį tarp didžiųjų miestų ir regionų bei įgyvendinti įvairesnes priemones ir veiklas arba daryti poveikį regionams, pirmiausia - savivaldybėms planuoti atitinkamas veiklas, numatyti jas regioninės plėtros planuose, panaudoti tam turimus ES fondų bei programų finansinius instrumentus.

5. ŽŪM

Pagal kompetenciją priskirtos Rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
---------------	------------

1. Siekiant skatinti jaunas žmones rinktis gyvenamąją vietą ir/ar darbą regionuose, kurti patrauklias priemones ir sąlygas jų įsikūrimui, ir įsidarbinimu.	Įgyvendinama per skiriamą paramą jaunųjų ūkininkų įsikūrimui bei LEADER programą
--	--

Rekomendacijų įgyvendinimas. ŽŪM atsižvelgė į Rekomendaciją ir planuoja įgyvendinti įvairias veiklas, susijusias su Rekomendacijos įgyvendinimu, planuodama taikyti tiek finansines pasikas jauniems žmonėms (jauniesiems ūkininkams), tiek ir įtraukdama jaunas žmones į sprendimų priėmimą, susijusį su vietos plėtros procesais. Vis dėlto, iš pateiktos informacijos nėra aišku, kokį poveikį jaunimui daro šios galimybės, t.y. kiek jauni žmonės linkę naudotis sukurtais finansinės pasikas mechanizmais, imasi ūkininkavimo, įsitraukia į vietos plėtros procesus.

6. FM

Pagal kompetenciją priskirtos Rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
1. Siekiant efektyviau teikti valstybės paramą jauniems asmenims įsigyti ar nuomotis būstą, taikyti pridėtinės vertės mokesčio (PVM) lengvatą įsigyjantiems pirmąjį būstą, netaikant gyvenamosios vietos išimčių.	Siūloma atsisakyti šios rekomendacijos. (Finansų ministerijos argumentas: siūloma nauja gyventojų pajamų mokesčio lengvata neužtikrintų, kad naudą iš šios lengvatos gautų būtent tie, kuriems jos labiausiai reikia (amžiaus kriterijus nebūtiniai rodo finansinę šeimos padėtį) bei diskriminuotų sunkioje finansinėje būklėje esančias šeimas, neatitinkančias amžiaus kriterijaus. Atsižvelgiant į minėtą, mūsų nuomone, nustatyti tokią lengvatą nebūtų pagrįsta, ypač įvertinus ir tai, kad kaip nurodoma Jaunimo politikos įgyvendinimo ataskaitoje, pagal Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymą nepasiturintys asmenys ir šeimos jau dabar gali pretenduoti į būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją.
2. Įvertinti galimybes plėtoti mokesčines priemones, padedančias mažinti nuomojamo būsto kainas jauniems žmonėms (pvz. gyventojų pajamų mokesčio lengvata nuomojantiems būstą jaunoms šeimoms).	Siūloma atsisakyti šios rekomendacijos. (Finansų ministerijos argumentas: siūloma nauja gyventojų pajamų mokesčio lengvata neužtikrintų, kad naudą iš šios lengvatos gautų būtent tie, kuriems jos labiausiai reikia (amžiaus kriterijus nebūtiniai rodo finansinę šeimos padėtį) bei diskriminuotų sunkioje finansinėje būklėje esančias šeimas, neatitinkančias amžiaus kriterijaus. Atsižvelgiant į minėtą, mūsų nuomone, nustatyti tokią lengvatą nebūtų pagrįsta, ypač įvertinus ir tai, kad kaip nurodoma Jaunimo politikos įgyvendinimo ataskaitoje, pagal Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymą nepasiturintys asmenys ir šeimos jau

	dabar gali pretenduoti į būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją.“)
3. Peržiūrėti LR Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatyme taikomus ribojimus įsigyjant pirmąjį būstą įvertinant galimybę praplėsti naudos gavėjų ratą, kuriems būtų taikomos lengvatos įsigyjant pirmąjį būstą.	Siūloma atsisakyti šios rekomendacijos, kad būtų plečiamas naudos gavėjų ratas, kuriems būtų taikomos lengvatos įsigyjant pirmąjį būstą.

Rekomendacijų įgyvendinimas. Rekomendacijos yra dar neįgyvendintos. FM siūlo neatsižvelgti į visas rekomendacijas, motyvuojant kad amžiaus kriterijus nėra tinkamiausias vertinti asmens (šeimoms) finansinę situaciją bei ribotomis valstybės finansinėmis galimybėmis, tačiau nenumato ir nepasiūlo jokių alternatyvų. Ši FM pozicija galėtų būti tobulinama, įvertinant demografinių tendencijų ir ateities darbo rinkos iššūkius, kurių išdavoje valstybė turėtų didinti išlaidas, siekiant sukurti daugiau sąlygų, kurių pagalba būtų užtikrinama jaunių žmonių ir jaunų šeimų gyvenimo kokybė, atsižvelgiant į jų patiriamus iššūkius, pereinant iš švietimo sistemos į darbo rinką.

7. KAM

Pagal kompetenciją priskirtos Rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
Įvertinti teisės aktus, reglamentuojančius karo prievolę ir parengti alternatyvios krašto apsaugos tarnybos reglamentavimo pasiūlymus, kuriais praplečiama galimybė atlikti alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą jauniems žmonėms, dėl įvairių priežasčių negalintiems atlikti karo prievolės.	KAM nebuvo įtraukta tarp adresatų, kurių buvo prašoma pateikti informaciją apie jų kompetencijai priskirtų Rekomendacijų įgyvendinimą, todėl SADM išsiųsti raštai 2022-07-01 Nr.S-1960 „Dėl jaunimo politikos įgyvendinimo rekomendacijų“ bei 2023 m. kovo 15 d. Nr. (17.2 Mr-23) SD-1060 „Dėl jaunimo politikos įgyvendinimo rekomendacijų“ KAM nepasiekė ir apie Rekomendacijų įgyvendinimą KAM informacijos nepateikė.

Rekomendacijos įgyvendinimas. KAM nebuvo įtraukta tarp adresatų, kurių buvo prašoma pateikti informaciją apie jos kompetencijai priskirtų Rekomendacijų įgyvendinimą. Todėl siūloma pakartoti šią rekomendaciją ir ateityje įtraukti KAM tarp institucijų, kuriai prašoma pateikti informaciją apie priskirtų pagal kompetenciją Rekomendacijų įgyvendinimą.

8. URM

Pagal kompetenciją priskirtos Rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
1. Įvertinti galimybę, kad jaunuoliui, ketinančiam dalyvauti ES programos „Europos solidarumo korpusas“ savanoriškos veiklos projekte, kreipiantis dėl vizos išdavimo būtų pakankama pagrįsti, kad jo pragyvenimui per mėnesį bus skiriama 0,5 MMA, kaip ir kitiems užsieniečiams, ketinantiems studijuoti, mokytis, dalyvauti profesiniuose mokymuose, stažuotis, kelti kvalifikaciją.	Nepateikta informacija

<p>2. Įvertinti galimybes, jaunuoliams, kurie yra pakviesti atlikti tarptautinę savanorišką veiklą pagal ES programą „Europos solidarumo korpusas“, supaprastinti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo tvarką bei panaikinti ar bent minimizuoti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo kainą.</p>	<p>Atkreipiamas dėmesys, kad pagal šiuo metu galiojančią Vizų kodekso redakciją jaunimui yra numatyta tam tikrų lengvatų: nuo prašymo išduoti Šengeno vizą nagrinėjimo mokesčio atleidžiami tyrėjai (kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2016/801 (1) 3 straipsnio 2 punkte), keliaujantys mokslinių tyrimų vykdymo arba dalyvavimo moksliniame seminare ar konferencijoje tikslais, ir ne pelno siekiančių organizacijų atstovai, jaunesni nei 25 metų, dalyvaujantys seminaruose, konferencijose, sporto, kultūriniuose ar švietimo renginiuose, kuriuos organizuoja ne pelno siekiančios organizacijos.</p>
--	---

Rekomendacijų įgyvendinimas. URM pateikė informaciją apie 2 -osios rekomendacijos įgyvendinimą. Pateiktame atsakyme pristatyta teisinė galimybė jauniems žmonėms, dalyvaujantiems Europos solidarumo korpuso programoje būti atleistiems nuo Šengeno vizos mokesčio. Vis dėlto problema yra ne vien sudarytos teisinės galimybės, bet ir tai, koks procentas jaunų žmonių iš tų šalių, su kuriomis ES turi vizų režimą žino apie šias galimybes ir naudojasi jomis. JRA, administruodama Europos solidarumo korpuso programą, nuolat susiduria su situacija, kai šių šalių dalyviai ištraukia vizos mokestį į projektų išlaidas, tuo būdu didindami projektų išlaidas. Pavyzdžiui, 2021 – 2022 m. buvo finansuoti 59 jaunimo mobilumo projektai, įtraukiantys apie 350 jaunų žmonių iš trečiųjų šalių, su kuriomis Lietuva turi vizų režimą, taip pat apie 160 ilgalaikių savanorių iš šių šalių. Tuo pačiu reikia spręsti klausimus, susijusius ir su 1 -ąja rekomendacija - įvertinti galimybę, kad jaunuoliui, ketinančiam dalyvauti ES programos „Europos solidarumo korpusas“ savanoriškos veiklos projekte, kreipiantis dėl vizos išdavimo būtų pakankama pagrįsti, kad jo pragyvenimui per mėnesį bus skiriama 0,5 MMA, kaip ir kitiems užsieniečiams, ketinantiems studijuoti, mokytis, dalyvauti profesiniuose mokymuose, stažuotis, kelti kvalifikaciją.

9. UŽT

Pagal kompetenciją priskirtos Rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
<p>1. Užtikrinti praktinių įgūdžių ugdymo programų jaunimui diegimą ir plėtrą Lietuvos savivaldybėse, kuriomis siekiama palydėti jauną žmogų įsidarbinimo procese.</p>	<p>Nepateikta informacija.</p>
<p>2. Didinti stažuotių programų įvairovę, kurių metu jauniems žmonėms būtų galima įgyti darbinių įgūdžių.</p>	<p>Per 2022 m. stažuotes rinkosi 2,2 karto daugiau darbo ieškančių asmenų nei 2021 m. Stažuotėje dalyvavo 223 jaunuoliai iki 29 m. amžiaus, iš jų 148 jaunuoliai iki 29 m., kurių nedarbo trukmė viršijo 12 mėn.</p>
<p>3. Didinti įgyvendinamų priemonių įvairovę, sudarant sąlygas jaunimui persikvalifikuoti, atsižvelgiant į atskirų jaunimo grupių poreikius.</p>	<p>Nuo 2022 m. liepos 1 d. pasikeitus Užimtumo įstatymui siūlomos naujos paramos mokymuisi priemonės:</p>

aukštą pridėtinę vertę kuriančių kvalifikacijų ir kompetencijų įgijimas bei neformalusis suaugusiųjų švietimas.

Rekomendacijų įgyvendinimas. UŽT atsižvelgė į daugelį priskirtų jū kompetencijai Rekomendacijų, įgyvendina arba planuoja jas įgyvendinti. Trūksta informacijos apie UŽT veiklas, kuriomis jie prisideda prie Rekomendacijos „Užtikrinti praktinių įgūdžių ugdymo programų jaunimui diegimą ir plėtrą Lietuvos savivaldybėse, kuriomis siekiama palydėti jauną žmogų įsidarbinimo procese“.

10. JRA

Pagal kompetencijų priskirtos Rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
1. Užtikrinti praktinių įgūdžių ugdymo programų jaunimui diegimą ir plėtrą Lietuvos savivaldybėse, kuriomis siekiama palydėti jauną žmogų įsidarbinimo procese (Jaunimo reikalų agentūra	Paskelbtas finansavimo konkursas šios darbo su jaunimu priemonės įgyvendinimui (https://e-tar.lt/portal/lt/legislation/Act/4bf241a061c611edbc04912defe897d1). Finansavimą gavo 7 organizacijos, veiklą vykdydysiančios 10 apskričių.
2. Plėtoti atvejo vadybos principu grįstas karjeros planavimo ir profesinio orientavimo paslaugas, nukreiptas į moksleiviško amžiaus jaunimą, siekiant jam padėti pasirinkti darbo rinkoje paklausias specialybes ir vystyti joms reikalingas kompetencijas, ypatingą dėmesį skiriant jaunimui regionuose	JRA kartu su UŽT ir LMNŠC pasirašė bendradarbiavimo sutartį ir įgyvendina Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų finansuojamo projekto „Kokybiškų karjeros paslaugų teikimas realioje ir virtualioje aplinkoje“ (sutarties Nr. 09.4.1-ESFA-V-735-02-0001). Įgyvendinant šį projektą 10-yje Lietuvos apskričių iki 2025 m. pabaigos bus sukurtas centrų tinklas, teiksiantis kokybiškas karjeros planavimo ir profesinio orientavimo paslaugas. Pagal projekto priemonę „Jaunimo „profesijos pasimatavimas“ realioje darbo vietoje vasaros atostogų metu“ 2022 m. buvo įdarbinti 25 jauni žmonės.
3. Skatinti jaunimo pilietiškumą, užtikrinant įvairių savanoriškos veiklos programų plėtrą	Įgyvendinamos programos: <ul style="list-style-type: none"> • Jaunimo savanoriškos tarnybos (toliau – JST) programa, https://jra.lt/dirbantiems/suzinok-daugiau/savanoryste/nacionaline-savanoryste/jst • Europos Sąjungos programa “Solidarumo korpusas” (https://www.solidarumokorpusas.lt/). <p>Atitinkamos priemonės yra įtrauktos į rengiamą Nacionalinės jaunimo politikos 2023 – 2027 m. veiksmų plano (toliau – NJPP) projektą.</p>

<p>4. Didinti neformalaus ugdymo verslumo programų aprėptį, pritaikant programas skirtingo amžiaus jaunimo grupių poreikiams</p>	<p>Pilietiškumo erdvės įkurtos Visagine ir Šalčininkuose, kuriose siekiama suteikti jauniems žmonėms galimybę ugdytis svarbiausias pilietiškai aktyvaus jauno žmogaus kompetencijas jam saugioje erdvėje. Viena iš kompetencijų, kuri ugdoma pilietiškumo erdvėse – verslumas.</p>
<p>5. Plėtoti politinio-pilietinio švietimo programas mokyklose, vaikų dienos centruose, atviruosiuose jaunimo erdvėse ir centruose</p>	<p>Šiuo metu politinio-pilietinio švietimo programos įgyvendinamos per neformalųjį ugdymą, skelbiamus projektų finansavimo konkursus, pavyzdžiui: Jaunimo dalyvavimo ir atstovavimo stiprinimo projektų finansavimo konkursas 2023-2024 m., Jaunimo koordinacinės veiklos ir jaunimo politikos plėtros tikslinės programos bei jaunimo organizacijų stiprinimo veiklos finansavimo 2023–2024 m. konkursas, finansuojančius projektus, vykdomus nacionaliniame ir vietiniame lygmenyse. Į NJPP projektą yra įtrauktos priemonės, vystančios pilietiškumą nacionaliniame ir regioniniame lygmenyse, konkrečiai: „1.1.3. Konkurso būdu atrinkti ir finansuoti projektus, skirtus jaunų žmonių narystei jaunimo organizacijose bei organizacijose, vienijančiose kitas jaunimo organizacijas, jaunimo iniciatyvas“, taip pat „1.1.5. Stiprinti jaunimo aktyvų pilietiškumą ir dalyvavimą politiniame gyvenime organizuojant rinkimų simuliacijų projektą mokyklose“, ketinama į NJPP, suderinus su kitomis institucijomis, įtraukti priemones, skatinančias globalųjį pilietiškumą².</p>
<p>6. Didinti programų, skirtų įtraukti jauną žmogų į sprendimų priėmimo, atstovavimo veiklas nacionaliniame ir savivaldos lygmenyse plėtrą</p>	<p>Įvykę finansavimo konkursai: Jaunimo dalyvavimo ir atstovavimo stiprinimo projektų finansavimo konkursas, kurio tikslas – stiprinti jaunimo dalyvavimą priimant jam aktualius sprendimus vietiniame lygmenyje; https://www.e-tar.lt/portal/lt/legislationAct/f5408990ed6511eca1d4e3c2a811665d, finansuoti 8 projektai Jaunimo koordinacinės veiklos ir jaunimo politikos plėtros tikslinės progra-</p>

² Globalaus pilietiškumo sąvoka suprantama taip, kaip ją apibrėžia Jungtinių tautų organizacija, nuoroda: <https://www.un.org/en/academic-impact/global-citizenship>

	<p>mos bei jaunimo organizacijų stiprinimo veiklos finansavimo 2023–2024 m. konkursas, kuriuo siekiama įtraukti jaunos žmones ir stiprinti jų dalyvavimą priimant jiems aktualius sprendimus nacionaliniame lygmenyje. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legislation/Act/2cbfce50e2e411ea9342c1d4e2ff6ff6, finansuotas 1 projektas.</p> <p>Įgyvendinama iniciatyva – Marijampolė – Lietuvos jaunimo sostinė 2023 m.</p> <p>Inicijuoti tinklų įkūrimai:</p> <p>Jaunimo politikos ambasadorių tinklas: formuojamas siekiant įtraukti jaunos žmones į jaunimo politikos klausimų sprendimą ir domėjimąsi jaunimo politikos temomis, aktualijomis regioninių bei nacionaliniu lygmenimis;</p> <p>Patirčių tinklas;</p> <p>Regioninių Erasmus+ ir Europos solidarumo korpuso konsultantų tinklas.</p> <p>Pilietiškumo erdvės įkurtos Visagine ir Šalčininkuose, kuriose siekiama suteikti jauniems žmonėms galimybę ugdytis svarbiausias pilietiškai aktyvaus jauno žmogaus kompetencijas jam saugioje erdvėje. Pilietiškumo erdvių įgyvendinimo idėja ruošiama pagal „Civic youth spaces“, pritaikant šį modelį Lietuvos jaunuoliams.</p>
<p>7. Įvertinti teisės aktus, reglamentuojančius karo prievolę ir parengti alternatyvios krašto apsaugos tarnybos reglamentavimo pasiūlymus, kuriais praplečiama galimybė atlikti alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą jauniems žmonėms, dėl įvairių priežasčių negalintiems atlikti karo prievolės;</p>	<p>Planuojama surengti susitikimą su Krašto apsaugos ministerija, siekiant aptarti galimybę reglamentuoti alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą jauniems žmonėms, dėl įvairių priežasčių negalintiems atlikti karo prievolės, siekiant, kad atlikdami alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, jie tuo pačiu ugdytų ir savo kompetencijas. Tikimasi, kad susitikimo metu bus sutarta tobulinti alternatyvios krašto tarnybos teisinį reglamentavimą, siekiant, kad JST ir kitų ilgalaikių savanoriškų programų pavyzdžių, atliekant alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, jaunam žmogui būtų ugdomos įvairios kompetencijos.</p>
<p>8. Įvertinti galimybę pripažinti, kad pagal Europos Sąjungos programą „Europos solidarumo korpusas“ tarptau-</p>	<p>2023 m. JRA suorganizuos susitikimus su ŠMSM atstovais įvertinti galimybę pripažinti, kad Europos solidarumo</p>

<p>tinę savanorišką veiklą atliekantys jaunuoliai dalyvauja mokymosi programoje ir prilyginti juos analogiškam studentų statusui</p>	<p>korpuso tarptautiniai savanoriai dalyvauja mokymosi programoje ir prilyginti juos analogiškam studentų statusui. Esant galimybei ir poreikiui, bus sudaryta JRA ir ŠMSM darbo grupė dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo siekiant prilyginti Europos solidarumo korpuso savanorių statusą analogiškam studentų statusui.</p>
<p>9. Įvertinti galimybę, kad jaunuoliui, ketinančiam dalyvauti Europos Sąjungos programos „Europos solidarumo korpusas“ savanoriškos veiklos projekte, kreipiantis dėl vizos išdavimo būtų pakankama pagrįsti, kad jo pragyvenimui per mėnesį bus skiriama 0,5 MMA, kaip ir kitiems užsieniečiams, ketinantiems studijuoti, mokytis, dalyvauti profesiniuose mokymuose, stažuotis, kelti kvalifikaciją.</p>	<p>2023 m. JRA suorganizuos susitikimą su URM, VRM ir ŠMSM atstovais, siekiant išsiaiškinti galimybę suvienodinti vizų išdavimo metu taikomus reikalavimus dėl pragyvenimo išlaidų pagrindimo – kad kitų šalių jaunuoliams, ketinantiems Lietuvoje savanoriauti pagal Europos solidarumo korpuso programą būtų taikomi tokie patys reikalavimai, kaip ir Lietuvoje ketinantiems studijuoti ar mokytis.</p>
<p>10. Įvertinti galimybes, jaunuoliams, kurie yra pakviesti atlikti tarptautinę savanorišką veiklą pagal Europos Sąjungos programą „Europos solidarumo korpusas“, supaprastinti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo tvarką bei panaikinti ar bent minimizuoti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo kainą</p>	<p>Buvo organizuojami susitikimai su URM, VRM ir Migracijos departamento prie LR VRM atstovais, siekiant išsiaiškinti galimybes kitų šalių jaunuoliams, ketinantiems Lietuvoje savanoriauti pagal Europos solidarumo korpuso programą, supaprastinti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo tvarką bei panaikinti ar bent minimizuoti jų išdavimo kainą.</p>
<p>11. Plėsti savivaldybėse mokymų programas jaunuoliams (prioritetą skiriant, berniukams) savęs pažinimo, emocijų raiškos temomis</p>	<p>2022 m. veikla nebuvo vykdyta. Rekomendaciją planuojama įgyvendinti 2023 m. ir vėliau, įgyvendinant suplanuotą pažangos priemonę Nr. 09-004-02-05-07 „Stiprinti vaikų ir jaunimo lytiškumo ugdymą“: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legislation/Act/7428780040de11edbc04912defe897d1</p>
<p>12. Didinti psichologinės pagalbos prieinamumą ir suteikiamų nemokamų konsultacijų skaičių, įskaitant nuotolinę psichologinę pagalbą ir pritaikant teikiamą pagalbą prie pažeidžiamų jaunimo grupių poreikių</p>	<p>Parengta Jaunimo pažangos plėtros priemonė, „Plėtoti laiku atliekamo efektyvaus darbo su jaunimu sistemą“ kuri bus įgyvendinama 2023-2027 metais projekto pagalba. Projekto metu 40 atvirųjų jaunimo centrų (toliau – AJC) bus įkurti kompleksinių paslaugų centrai, kuriuose įvairios jauniems žmonėms aktualios paslaugos bus tiekiamos „vieno langelio principu“. Šis projektas suteiks galimybę mažiau galimybių turintiems jauniems žmonėms (y-</p>

	patingą dėmesį skiriant regionų ir atokiose vietovėse gyvenantiems jaunuoliams) gauti įvairių specialistų paslaugas ir gauti nuoseklų palydėjimą jų asmeninių iššūkių sprendimo kelyje.
13. Sukurti psichikos sveikatos puoselėjimo programų jaunimui kokybės standartus, paremtus moksliniais tyrimais ir gerąja patirtimi	Parengta Jaunimo pažangos plėtros priemonė, kuri bus įgyvendinama 2023-2027 metais projekto pagalba.. Šio projekto metu, be kitų suplanuotų veiklų, planuojama teikti atvejo vadybos paslaugas AJC ir atvirose jaunimui erdvėse (toliau – AJE). Jaunimo darbuotojai, dirbantys AJC ir AJE bus apmokomi atvejo vadybos atvirame, mobiliajame ir darbo gatvėje su jaunimu darbo formų rėmuose.
14. Didinti moksleivių bei studentų psichikos sveikatos raštingumą ir psichologinį atsparumą ir savitarpio pagalbą, mažinti psichikos sveikatos ar kreipimosi į psichologus stigmą	Šiuo metu yra įgyvendinamos neformalaus ugdymo programos, orientuotos į šias temas. Taip pat veikia bendradarbiavimo programa tarp Visuomenės sveikatos biurų ir AJC bei AJE, kurios rėmuose - 40 AJC ir 15 AJE, bendradarbiaudamos su visuomenės sveikatos biurais savivaldybėse teikia jaunimui psichikos sveikatą puoselėjančias paslaugas.
15. Įdiegti lytiškumo ugdymo programas bendrojo ugdymo, vaikų neformaliojo švietimo, jaunimo neformaliojo ugdymo programose bei darbo su jaunimu sistemoje	Yra patvirtinta pažangos priemonė „Stiprinti vaikų ir jaunimo lytiškumo ugdymą“. Lytiškumo ugdymo pažangos plėtros priemonėje yra numatyta ši veikla, taip pat programų, orientuotų į nuoseklų lytiškumo ugdymą finansavimas.
16. Plėtoti lytiškumo ugdymo paslaugas ir individualias konsultacijas jauniems žmonėms	Yra patvirtinta lytiškumo ugdymo plėtros programos pažangos priemonė. Lytiškumo ugdymo pažangos plėtros priemonėje yra numatyta ši veikla, taip pat programų, orientuotų į nuoseklų lytiškumo ugdymą finansavimas.
17. Parengti ir įdiegti specializuotą ugdymo ir kvalifikacijos kėlimo programą specialistams, dirbantiems lytiškumo ugdymo klausimais.	Parengtoje lytiškumo ugdymo pažangos plėtros priemonėje yra numatyta ši veikla kaip viena pagrindinių - specialistų, profesionaliai besispecializuojančių lytiškumo ugdymo temoje stiprinimas ir rengimas.
18. Stiprinti emocinės ir psichologinės pagalbos prieinamumą jaunimui, turinčiam priklausomybių nuo kompiuterinių žaidimų ir (ar) interneto	2022 m. ši rekomendacija nebuvo įgyvendinama. Atitinkamas veiklas planuojama sistemiskai vykdyti ateityje, nuo 2023 – 2024 m. organizuojant mokymus su jaunimu dirbantiems specialistams, įgalinant juos teikti emocinę ir

psichologinę pagalbą jaunimui, turinčiam priklausomybių nuo kompiuterinių žaidimų ir (ar) interneto.

Rekomendacijų įgyvendinimas. JRA atsižvelgė į priskirtas jų kompetencijai Rekomendacijas, įgyvendina arba planuoja jas įgyvendinti 2023-2024 m.

11. Savivaldybės

Pagal kompetencijų priskirtos Rekomendacijos

REKOMENDACIJA	REZULTATAS
<ol style="list-style-type: none">1. Užtikrinti praktinių įgūdžių ugdymo programų jaunimui diegimą ir plėtrą Lietuvos savivaldybėse, kuriomis siekiama palydėti jauną žmogų įsidarbinimo procese;2. Siekiant skatinti jaunas žmones rinktis gyvenamąją vietą ir/ar darbą regionuose, kurti patrauklias priemones ir sąlygas jų įsikūrimui, ir įsidarbinimui;3. Užtikrinti patyčių prevencijos ir intervencijos programų mokyklose, skirtų kokybiško ir draugiško ryšio tarp moksleivių stiprinimui, diegimą ir rezultatų monitoringą;4. Didinti programų, skirtų įtraukti jauną žmogų į sprendimų priėmimo, atstovavimo veiklas nacionaliniame ir savivaldos lygmenyse plėtrą;5. Plėsti savivaldybėse mokymų programas jaunuoliams (prioritetą skiriant, berniukams) savęs pažinimo, emocijų raiškos temomis;6. Plėtoti lytiškumo ugdymo paslaugas ir individualias konsultacijas jauniems žmonėms;	Savivaldybės nebuvo įtrauktos tarp adresatų, kurių buvo prašoma pateikti informaciją apie jų kompetencijai priskirtų Rekomendacijų įgyvendinimą, todėl SADM išsiųsti raštai 2022-07-01 Nr.S-1960 „Dėl jaunimo politikos įgyvendinimo rekomendacijų“ bei 2023 m. kovo 15 d. Nr. (17.2 Mr-23) SD-1060 „Dėl jaunimo politikos įgyvendinimo rekomendacijų“ savivaldybių nepasiekė ir apie Rekomendacijų įgyvendinimą savivaldybės informacijos nepateikė.

Rekomendacijų įgyvendinimas. Savivaldybės nebuvo įtrauktos tarp adresatų, kurių buvo prašoma pateikti informaciją apie Rekomendacijų įgyvendinimą, todėl siūloma pakartoti visas pagal kompetenciją joms priskirtas rekomendacijas, kreiptis į jas ir prašyti pateikti informaciją apie Rekomendacijų įgyvendinimą 2022 – 2023 m.

III DALIS. SIŪLYMAI DĖL TOLESNIO REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO

Apibendrinant atliktos analizės rezultatus, galima konstatuoti, kad būtina pakartotinai kreiptis pagal kompetenciją į įvairias institucijas bei įstaigas dėl daugelio joms 2022 m. pagal kompetenciją parengtų Rekomendacijų įgyvendinimo dėl šių priežasčių:

1. Dalis institucijų dėl įvairių priežasčių nepateikė informacijos apie tam tikrų rekomendacijų įgyvendinimą. Ypač trūksta informacijos, kaip rekomendacijos įgyvendinamos vietos lygmenyje – savivaldybėse, kur jauni žmonės gyvena, dirba, mokosi. Todėl būtina jas pakartoti užtikrinant informacijos surinkimą iš visų institucijų ir įstaigų, kurioms Rekomendacijos adresuotos pagal kompetenciją;

2. Dalis rekomendacijų yra pradėtos įgyvendinti – rengiami teisės aktų pakeitimai, programos, priemonės, kurių įgyvendinimas vėliau darys įtaką jauniems žmonėms aktualių klausimų sprendimui. Tačiau kol šios priemonės nėra baigtos rengti arba tik pradedamos įgyvendinti, nėra aiškus jų poveikis problemoms, kurioms spręsti buvo parengtos Rekomendacijos.

3. Dalis rekomendacijų yra įgyvendinamos jau kurį laiką, iš pateiktų duomenų galima spręsti apie tam tikrus kiekybinius rezultatus ir vykdomų veiklos apimtis, tačiau trūksta informacijos, įrodančios atitinkamų veiklų poveikį ir efektą tikslinei grupei, kuris įrodytų, kad vykdomos veiklos sėkmingai sprendžia jaunimui aktualius klausimus, problemų mastas mažėja ir pan.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas aplinkybes yra siūloma 2023 m. plėtoti tarpžinybinio bendradarbiavimo mechanizmą dėl žemiau nurodytų rekomendacijų įgyvendinimo. Tarpžinybinio bendradarbiavimo kontekste SADM, kaip institucija atsakinga už jaunimo politikos formavimą ir Rekomendacijų įgyvendinimą stebinti institucija, imasi lyderiaujančio vaidmens, siekiant užtikrinti Rekomendacijų tolesnį įgyvendinimą.

Žemiau pateiktose Rekomendacijos 2023 m. yra papildytos siūlymais reaguoti į jaunų žmonių - karo pabėgėlių iš Ukrainos situaciją ir kurti priemones jų sėkmingai integracijai į Lietuvos visuomenę. Taip pat yra svarbu reaguoti į visuomenėje platų atgarsį susilaukiančias problemas susijusias su jaunimo patiriamos krizinėmis situacijomis ir stiprinti palydėjimo paslaugos mechanizmus.

Jaunimo kvalifikacijos tobulinimo ir užimtumo srityje:

1. Užtikrinti praktinių įgūdžių ugdymo programų jaunimui diegimą ir plėtrą Lietuvos savivaldybėse, kuriomis siekiama palydėti jauną žmogų įsidarbinimo procese (JRA, savivaldybės);

2. Didinti stažuočių programų įvairovę, kurių metu jauniems žmonėms būtų galima įgyti darbinių įgūdžių (UŽT);

3. Didinti įgyvendinamų priemonių įvairovę, sudarant sąlygas jaunimui persikvalifikuoti, atsižvelgiant į atskirų jaunimo grupių poreikius (UŽT, Probacijos tarnyba);

4. Įsivertinti galimybes viešojo sektoriaus įstaigose diegti bei plėtoti supervizijų paslaugas darbuotojams iki 29 m. amžiaus bei rekomenduoti tokią praktiką taikyti privačiame bei nevyriausybiniame sektoriuose (VRM, VVA, EIM);

5. Plėtoti atvejo vadybos principu grįstas karjeros planavimo ir profesinio orientavimo paslaugas, nukreiptas į moksleiviško amžiaus jaunimą, siekiant jam padėti pasirinkti darbo rinkoje paklausias specialybes ir vystyti joms reikalingas kompetencijas, ypatingą dėmesį skiriant jaunimui regionuose (JRA, ŠMSM, LMNŠC);

6. Skatinti jaunimo pilietiškumą, užtikrinant įvairių savanoriškos veiklos programų plėtrą (JRA, ŠMSM, LMNŠC);

7. Didinti emocinės pagalbos žinomumą ir prieinamumą, vystant tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir siekiant užtikrinti individualizuotų jaunimo poreikius atitinkančių paslaugų teikimą (SAM);

8. Siekiant skatinti jaunus žmones rinktis gyvenamąją vietą ir / ar darbą regionuose, kurti patrauklias priemones ir sąlygas jų įsikūrimui, ir įsidarbinimui (EIM, ŽŪM, VRM, savivaldybės).

9. Kurti priemones, ugdančias jaunų karo pabėgėlių iš Ukrainos bendrąsias kompetencijas, siekiant padėti jiems integruotis į Lietuvos visuomenės gyvenimą (ŠMSM, EIM, JRA, UŽT, Tautinių mažumų departamentas prie LR Vyriausybės).

Jaunimo socialinių ryšių kūrimo ir palaikymo srityje:

1. Užtikrinti patyčių prevencijos ir intervencijos programų mokyklose, skirtų kokybiško ir draugiško ryšio tarp moksleivių stiprinimui, diegimą ir rezultatų monitoringą (ŠMSM, SAM, savivaldybės);

2. Parengti bei įgyvendinti mokymų programas, skirtas mokyklų administracijai, pedagogams ir mokyklos bendruomenei, stiprinant jų įgūdžius tinkamai reaguoti į patyčias bei užtikrinti šių programų stebėseną (SAM, ŠMSM);

3. Plėtoti mokymų programas moksleiviams, skirtas lyčių lygybės stiprinimui ir smurto prevencijai (SAM, ŠMSM).

Jaunimo verslumo ir verslumo skatinimo srityje:

1. Didinti neformalaus ugdymo verslumo programų aprėptį, pritaikant programas skirtingo amžiaus jaunimo grupių poreikiams (ŠMSM, EIM, JRA);

2. Plėtoti nuoseklų ir kryptingą vaikų ir jaunimo antreprenerystės ir verslumo ugdymą bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigose (ŠMSM, EIM).

Jaunimo pilietinio ir politinio dalyvavimo srityje:

1. Plėtoti politinio-pilietinio švietimo programas mokyklose, vaikų dienos centruose, atvirose jaunimo erdvėse ir centruose (JRA, ŠMSM);

2. Didinti programų, skirtų įtraukti jauną žmogų į sprendimų priėmimo, atstovavimo veiklas nacionaliniame ir savivaldos lygmenyse plėtrą (JRA, savivaldybės);

3. Didinti jaunimo neformalaus ugdymo programų pasiūlą ir finansavimą, prioritetą teikiant programoms, susijusioms su pilietinių kompetencijų ugdymu (ŠMSM, JRA);

4. Įvertinti teisės aktus, reglamentuojančius karo prievolę ir parengti alternatyvios krašto apsaugos tarnybos reglamentavimo pasiūlymus, kuriais praplečiama galimybė atlikti alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą jauniems žmonėms, dėl įvairių priežasčių negalintiems atlikti karo prievolės (KAM, JRA);

5. Įvertinti galimybes, jaunuoliams, kurie yra pakviesti atlikti tarptautinę savanorišką veiklą pagal ES programą „Europos solidarumo korpusas“, supaprastinti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo tvarką bei panaikinti ar bent minimizuoti vizų (ir leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje) išdavimo kainą (VRM, JRA, URM, ŠMSM).

Jaunimo fizinės ir psichikos sveikatos srityje:

1. Didinti sporto, fizinio aktyvumo, sveikos gyvensenos skatinimo programų, pagrįstų neformaliuoju ugdymu, pasiūlą jauniems žmonėms nuo 18 iki 29 m. (SAM, ŠMSM);

2. Plėsti savivaldybėse mokymų programas jaunuoliams (prioritetą skiriant, berniukams) savęs pažinimo, emocijų raiškos temomis (JRA, SAM, savivaldybės);

3. Didinti psichologinės pagalbos prieinamumą ir suteikiamų nemokamų konsultacijų skaičių, įskaitant nuotolinę psichologinę pagalbą ir pritaikant teikiamą pagalbą prie pažeidžiamų jaunimo grupių poreikių (SAM, JRA);

4. Sukurti psichikos sveikatos puoselėjimo programų jaunimui kokybės standartus, paremtus moksliniais tyrimais ir gerą patirtimi (SAM, JRA);
5. Didinti moksleivių bei studentų psichikos sveikatos raštingumą ir psichologinį atsparumą ir savitarpio pagalbą, mažinti psichikos sveikatos ar kreipimosi į psichologus stigmą (SAM, JRA);
6. Įdiegti lytiškumo ugdymo programas bendrojo ugdymo, vaikų neformaliojo švietimo, jaunimo neformaliojo ugdymo programose bei darbo su jaunimu sistemoje (ŠMSM, JRA);
7. Plėtoti lytiškumo ugdymo paslaugas ir individualias konsultacijas jauniems žmonėms (JRA, savivaldybės);
8. Parengti ir įdiegti specializuotą ugdymo ir kvalifikacijos kėlimo programą specialistams, dirbantiems lytiškumo ugdymo klausimais (ŠMSM, SAM, JRA);
9. Stiprinti individualų palydėjimą ir pagalbą jauniems žmonėms esantiems krizinėse situacijose (JRA);
10. Parengti priklausomybių prevencijos gaires (algoritmus), skirtas su jaunimu dirbančioms organizacijoms, organizuojant focus grupes, įtraukiant ekspertus, jaunas žmones ir darbo su jaunimu vykdytojus (JRA).

Informacinių technologijų ir realaus bendravimo derinimo srityje:

1. Stiprinti emocinės ir psichologinės pagalbos prieinamumą jaunimui, turinčiam priklausomybių nuo kompiuterinių žaidimų ir (ar) interneto (SAM, JRA).
-